

2.3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΙΑ ΚΑΙ ΕΛΑΦΡΙΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

2.3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική ικανότητα αντανakλά την ικανότητα του ατόμου να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές του προσδοκίες και αφετέρου την αυτοδραστηριοποίηση ή προσωπική ανάπτυξή του.

Στο σύγχρονο ορισμό της νοητικής καθυστέρησης σημαντικό ρόλο κατέχει η προσαρμοστική συμπεριφορά του παιδιού/ατόμου, όπως αυτή εκφράζεται και μέσα από τις κοινωνικές δεξιότητες. Λαμβάνοντας υπόψη πως στα νοητικά καθυστερημένα παιδιά οι περιορισμοί συνυπάρχουν με τις δυνατότητες, μπορούμε να θεωρήσουμε βέβαιο πως με την κατάλληλη αξιολόγηση και υποστήριξη μπορεί να βελτιωθεί η λειτουργικότητα των παιδιών αυτών σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Η λειτουργικότητα αυτή καθορίζεται μέσα από το συνδυασμό κοινωνικών, προ-επαγγελματικών, επαγγελματικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης. Άμεσος στόχος, πάντοτε, παραμένει η ένταξη των νοητικά καθυστερημένων παιδιών στο παραγωγικό και κοινωνικό γίνεσθαι, με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Είναι γνωστό ότι τα νοητικά καθυστερημένα παιδιά παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα ως προς τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Παρουσιάζουν, δηλαδή, ελλείψεις στη διαπροσωπική τους συμπεριφορά, χαμηλή αυτοεκτίμηση και αρνητικά κίνητρα επίτευξης. Η κατάκτηση των κοινωνικών δεξιοτήτων, όμως, είναι μία αναγκαιότητα, καθώς αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στη βελτίωση και ανάπτυξη πολλαπλών τομέων της προσωπικής και κοινωνικής τους ζωής που αφορούν σε δραστηριότητες στην κοινότητα, στον προσωπικό χώρο, στο χώρο εργασίας, στη διαφύλαξη της υγείας και ασφάλειας και στην ποιοτική προσωπική ανάπτυξη.

Η διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων καλό είναι να ξεκινά από την προσχολική ηλικία, ώστε σταδιακά να αναπτυχθούν επαρκώς οι απαραίτητες δεξιότητες για την επιτυχημένη μετάβαση από το σχολείο στην κοινότητα και στην εργασία. Μπορεί, επίσης, να πραγματοποιηθεί και μέσα από μία διαθεματική προοπτική στο σχολικό πλαίσιο επιδιώκοντας ταυτόχρονα την ενεργητική προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας και του μαθησιακού υλικού από τους μαθητές σε ατομικό ή και ομαδικό επίπεδο, υπό το πρίσμα ενός συνεργατικού διδακτικού και μαθησιακού περιβάλλοντος. Στην όλη αυτή προσπάθεια κρίνεται σημαντική η συνεργασία του σχολείου με τους γονείς, τα άλλα μέλη της οικογένειας, την κοινότητα και τα απαραίτητα υποστηρικτικά συστήματα εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος.

Οι κοινωνικές δεξιότητες, οι οποίες θεωρούνται δομικά στοιχεία της κοινωνικής ικανότητας, εμπεριέχουν τα ακόλουθα:

α) Διαπροσωπικές σχέσεις: η συναλλαγή με άλλους ανθρώπους και η δημιουργία και διατήρηση φιλικών σχέσεων είναι παράγοντες σημαντικοί στην πορεία ενσωμάτωσης των νοητικά καθυστερημένων ατόμων στο κοινωνικό πλαίσιο.

β) Αυτοαντίληψη – αυτοεκτίμηση: η κατανόηση από τον κάθε άνθρωπο της μοναδικότητάς του και η αποδοχή των προσωπικών του δυνατοτήτων βοηθούν στον προσδιορισμό της πορείας της ζωής του και προσδίδουν σε αυτή ουσιαστικό νόημα. Ο προσδιορισμός του κοινωνικού ρόλου του κάθε ατόμου, της αξίας του και η υπέρβαση των αρνητικών συναισθημάτων, κινητοποιούν τη διάθεση εμπλοκής στα κοινωνικά δρώμενα και την κατάκτηση θετικών κοινωνικών εμπειριών.

γ) Υπευθυνότητα: η κοινωνική συμπεριφορά, η κατάκτηση των κατάλληλων αντιδράσεων σε ποικίλες συνθήκες, η διατήρηση κοινωνικών σχέσεων, η αποφυγή θυματοποίησης, η ανεξαρτησία και η λήψη αποφάσεων, η αναγνώριση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων, η

αναγνώριση της προσωπικής ευθύνης στις ενέργειες αποτελούν κρίσιμης σημασίας στοιχεία στην κατάκτηση της ανεξάρτητης και ασφαλούς διαβίωσης.

δ) Επικοινωνία: η αποτελεσματική λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, η δυνατότητα προσωπικής έκφρασης και κατανόησης του άλλου συνιστούν ουσιαστικά συστατικά των ποιτικών σχέσεων σε ποικίλες κοινωνικές συνθήκες.

Παρακάτω αναλύονται οι δεξιότητες με συνοδούς διδακτικούς στόχους και ενδεικτικές δραστηριότητες. Σκοπός είναι η υποβοήθηση της διδασκαλίας και όχι η λεπτομερής περιγραφή των μέσων.

Οι διδακτικοί στόχοι ακολουθούν λογική σειρά. Ο δάσκαλος/α μπορεί να επεκτείνει ή και να κάνει μικρότερους στόχους-βήματα για τις ανάγκες του μαθητή/τάξης. Σημαντικό ρόλο παίζει η ύπαρξη εσωτερικών κριτηρίων κατάκτησης των στόχων που θα θέσει ο δάσκαλος/α. Θα πρέπει, δηλαδή, να υπάρχει αξιολόγηση ως προς την επιτέλεση ή μη των προηγούμενων διδακτικών στόχων.

Οι δραστηριότητες είναι ενδεικτικές, μπορούν να τροποποιηθούν, επιτρέποντας τη χρήση ποικίλων υλικών και πέρα των προτεινόμενων, ενώ η εφαρμογή τους μπορεί να πραγματοποιηθεί με βάση τα εξής πλαίσια: δάσκαλος/α – παιδί, δυαδικά, σε μικρές ομάδες, στο σπίτι, εκτός τάξης.

2.3.2. ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Προτείνεται η χρήση ποικίλων υλικών από το δάσκαλο επί τη βάση του αναπτυξιακού επιπέδου του κάθε παιδιού και των δυνατοτήτων του γενικότερα. Η προσπάθεια εμπλουτισμού των εμπειριών των παιδιών μπορεί να επεκταθεί και εκτός της τάξης, στο περιβάλλον της κοινότητας.

Ειδικότερα, το εποπτικό υλικό που θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο – ενδεικτικά - στο πλαίσιο της διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων περιλαμβάνει:

- Ηλεκτρονικά μέσα (βίντεο/DVD, βιντεοκάμερα, τηλεόραση, cd player, ηλεκτρονικό υπολογιστή κ.α.).
- Διάφορα παιχνίδια, μουσικά όργανα, πάζλ, χάρτες κ.α..
- Υλικά που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μικρογραφίες πραγματικών χαρακτηρισμών και καταστάσεων (κούκλες, αυτοκινητάκια, σπιτάκια, κουζινικά, έπιπλα – παιχνίδια, ζώα κ.α.).
- Βιβλία με ποικίλο περιεχόμενο με ιστορίες, παραμύθια, απεικονίσεις
- Εικόνες, κάρτες, πίνακας κολλητικός, πίνακας, τόπια υφασμάτων, στολές διάφορες, αξεσουάρ όπως καπέλα κ.α., καθρέφτης.
- Κάρτες που αν παρατεθούν σε διαδοχή απεικονίζουν διάφορες ιστορίες με ζώα και ανθρώπους.
- Γραφική ύλη (μολύβια, μαρκαδόροι, χαρτιά, χαρτόνια χρωματιστά, κόλλες κ.α.). Υλικά ζωγραφικής (πινέλα, διαφόρων τύπων χρώματα, δακτυλομπογιές, κηρομπογιές κ.α.).
- Υλικό για κολάζ, πλαστελίνη, πηλός, υλικά για καλλιτεχνικές κατασκευές.
- Υλικά για τη διαμόρφωση «γωνιών» στην τάξη όπως: σούπερ – μάρκετ, μανάβικο, κήπος, κ.α..
- Οργανωμένη κουζίνα (οικιακές συσκευές, σκεύη κουζίνας κ.α.).

2.3.3. Γενικές ενότητες, διδακτικοί στόχοι, ενδεικτικές δραστηριότητες

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Διαπροσωπικές σχέσεις</p>	<p>Δεξιότητες ακρόασης και ανταπόκρισης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το παιδί μαθαίνει να ακούει προσεκτικά το συνομιλητή του, χωρίς να τον διακόπτει, αναγνωρίζει κατάλληλους – - ακατάλληλους τρόπους ακρόασης. • Το παιδί μαθαίνει να απαντά κατάλληλα σε συνθήκες συνομιλίας, να αναγνωρίζει κατάλληλους – ακατάλληλους τρόπους ανταπόκρισης. Κατανοεί το ρόλο και τη σημασία των ερωτήσεων και εξασκείται στη συνθήκη: ερώτηση – απάντηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σε κύκλο, κάθε παιδί με τη σειρά μιλάει για ένα χόμπε του ή τις ηρωινές του συνήθειες, πριν φτάσει στο σχολείο ή για οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα καθορίσει ο δάσκαλος. • Τα παιδιά παρακολουθούν σε βίντεο συμπεριφορές ακρόασης, πως συμπεριφέρεται αυτός που ακούει στο πλαίσιο της μη λεκτικής συμπεριφοράς. Ακολουθεί δραματοποίηση, όσων παρακολούθησαν, σε δυάδες (ένα παιδί μιλά και το άλλο ακούει προσεκτικά μιμούμενο τις συμπεριφορές που παρακολούθησε). Για παράδειγμα, ακούν και ακολουθούν τις προφορικές οδηγίες του δασκάλου για την κατασκευή ενός απλού φαγητού στην κουζίνα. • Σε ομάδα ή ανά δύο τα παιδιά μιλούν ταυτόχρονα ή χωρίς να κοιτάζονται και μετά προσπαθούν να πουν τι κατάλαβαν για αυτά που έλεγε ο συνομιλητής τους. Ο δάσκαλος ή τα παιδιά γράφουν στον πίνακα ή χρησιμοποιούν κάρτες για το πως ακούμε σωστά και αξιολογούν συμπεριφορές που βλέπουν σε εικόνες, σε βίντεο ή κάνουν δραματοποίηση των συμπεριφορών στην τάξη με κούκλες ή με τη συμμετοχή των ίδιων των παιδιών σε μικρές ομάδες. • Στον κύκλο, ο δάσκαλος διαβάζει ένα παραμύθι ή μια ιστορία και ζητά από τα παιδιά να απαντήσουν σε σχετικές ερωτήσεις. Παρόμοια συνθήκη με βίντεο ή με ιστορίες σε εικόνες. • Σε μικρές ομάδες ή ανά δύο, ένα παιδί μιλά για ένα θέμα και το άλλο ή τα άλλα παιδιά κάνουν από μία ερώτηση. • Δραματοποίηση συνθήκης συνομιλίας (ερωτήσεις - απαντήσεις) όπου το ένα παιδί ζητά από το άλλο κάτι, όπως για παράδειγμα να παίξουν μαζί ένα παιχνίδι. Μπορούν να υπάρχουν εναλλαγές κατάλληλων – ακατάλληλων συμπεριφορών που μετά αξιολογούνται, όπως η ένταση της φωνής των συνομιλητών, οι χειρονομίες στη διάρκεια της συνθήκης «ρωτώ – απαντώ» και άλλα. Και στην άσκηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί βίντεο ή εικόνες και δραματοποίηση. • Τα παιδιά μαζί με το δάσκαλο σκέφτονται εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας, όπως ζωγραφική, παντομίμα ή βλέποντας εικόνες χωρίς λόγια γίνονται οι πρωταγωνιστές και προσθέτουν το διάλογο. Μπορούν να αξιολογήσουν τη σημασία της κατάλληλης – ακατάλληλης ακρόασης και ανταπόκρισης, παίζοντας ένα θεατρικό έργο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>Αναγνώριση και έκφραση συναισθημάτων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντίληψη των συναισθημάτων των άλλων. • Έκφραση των προσωπικών συναισθημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μίμηση των συναισθηματικών εκφράσεων του δασκάλου π.χ. αγκαλιά, φιλή κ.α. (λεκτικά και μη λεκτικά). Στη διάρκεια των δραστηριοτήτων της τάξης ο δάσκαλος ζητά από τα παιδιά να λένε κατά περίπτωση πώς αισθάνονται. • Τα παιδιά αναγνωρίζουν και ονομάζουν, αρχικά με τη βοήθεια του δασκάλου, μέσα από εικόνες, ιστορίες, εικόνες σε Η/Υ ή slides, βασικά συναισθήματα: φόβο, χαρά, λύπη. Αντί λεκτικής αναφοράς, τα παιδιά ζωγραφίζουν χαρούμενα – λυπημένα πρόσωπα ή τα φτιάχνουν με πλαστελίνη. Τα παιδιά μπροστά σε καθρέφτη παίρνουν την ανάλογη έκφραση με το συναίσθημα που περιγράφει ο δάσκαλος. • Τα παιδιά σε μικρές ομάδες ή σε дуάδες χρησιμοποιούν εικόνες με ζώα, που απεικονίζουν διάφορες μεταξύ τους σχέσεις. Στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση για τις σχέσεις των ζώων και το πώς αυτά αισθάνονται. Δραματοποίηση με κούκλες – μαριονέτες. • Παρακολούθηση βίντεο, όπου οι πρωταγωνιστές εκφράζουν έντονα συναισθήματα π.χ. θυμό. Συζήτηση για την αντιμετώπισή τους. • Κάθε παιδί περιγράφει στην ομάδα μια ιστορία – εμπειρία, που δείχνει χαρά, λύπη, θυμό.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>Δημιουργία και διατήρηση στενών σχέσεων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χαρακτηριστικά των ανθρώπων που μας αγαπάνε και τους αγαπάμε – οικογένεια. • Συνύπαρξη ανθρώπων – ομοιότητες και διαφορές στους ανθρώπους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά ζωγραφίζουν την οικογένεια ή γενικά αγαπημένα πρόσωπα. • Τα παιδιά φέρνουν φωτογραφίες της οικογένειας ή αγαπημένων προσώπων. Συζήτηση σε ομάδα για το πώς συμπεριφέρεται το κάθε πρόσωπο, γιατί τους αγαπάμε, γιατί μας αγαπούν. Καταγραφή των κοινών στοιχείων. • Δραματοποίηση με κούκλες ή με ρόλους που παίρνουν τα παιδιά, των συμπεριφορών των ανθρώπων που αγαπάμε. • Παρακολούθηση βίντεο ή ανάγνωση ιστορίας σχετικά με σχέσεις μεταξύ ζώων ή σχέσεις σε μια οικογένεια ανθρώπων και μίμηση των συμπεριφορών των πρωταγωνιστών σε μικρές ομάδες παιδιών. • Σε ομάδα – κύκλο τα παιδιά βρίσκουν τις μεταξύ τους ομοιότητες ή διαφορές π.χ. στο χρώμα των μαλλιών, στο φαγητό που προτιμούν. Το ίδιο και σε σχέση με τα αγαπημένα πρόσωπα. Συζήτηση της συνύπαρξης των διαφορετικών ανθρώπων (φίλοι, γείτονες, συμμαθητές, συγγενείς κ.α.).

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>Δημιουργία και διατήρηση φιλικών σχέσεων:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συστήνομαι – θέτω τις βάσεις για τη δημιουργία μιας φιλικής σχέσης. • Διατήρηση της φιλίας: μοιράζομαι πράγματα, καταστάσεις, συναισθήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ομάδα τα παιδιά μιμούνται το δάσκαλο στον τρόπο που συστήνονται δύο άνθρωποι μεταξύ τους (λεκτικά, μη λεκτικά) και στη συνέχεια δουλεύουν σε δυάδες με τον ίδιο τρόπο. Χρήση και εικόνων ή δραματοποίηση με κούκλες. • Παρακολούθηση σε βίντεο των συμπεριφορών και των δραστηριοτήτων μεταξύ φίλων. Στη συνέχεια, τα παιδιά μιμούνται ορισμένες συμπεριφορές π.χ. ζητώ από έναν συμμαθητή μου να παίξουμε μαζί, τον βοηθώ κ.α.. • Εικόνες, σε βίντεο, φίλων που τσακώνονται ή είναι αγαπημένοι. Συζήτηση για το πώς αισθάνονται. Παρόμοια συνθήκη με ιστορίες ή εικόνες, όπου τα παιδιά επιλέγουν την έκβαση. • Τα παιδιά μιλούν για τους φίλους τους, για πράγματα που κάνουν μαζί (προσοχή στην περίπτωση που υπάρχουν στην τάξη παιδιά που δεν προσεγγίζουν ή δεν προσεγγίζονται από τα άλλα). • Επίσκεψη της τάξης σε διάφορα μέρη, όπου μπορούν οι φίλοι να πάνε και να ψυχαγωγηθούν. Συζήτηση στην τάξη για τις δραστηριότητες που μπορούν να επιλέξουν οι φίλοι.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>Κατανόηση της σημασίας και εφαρμογή αρχών της συνεργασίας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μοιράζομαι πράγματα και βοηθώ. • Περιμένω τη σειρά μου και σέβομαι ό,τι ανήκει σε άλλον. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά μοιράζονται πράγματα που υπάρχουν στην τάξη με την παρώθηση του δασκάλου. • Σε μικρές ομάδες, ένα παιδί κάνει κινήσεις π.χ. με μουσική υπόκρουση και τα υπόλοιπα το ακολουθούν - μιμούνται. • Σε διάφορες δραστηριότητες, το ένα παιδί βοηθά το άλλο και το αντίθετο π.χ. καθαριότητα στην τάξη. Συζήτηση για το αποτέλεσμα . • Οργάνωση θεατρικού παιχνιδιού ή συνεργατικών παιχνιδιών. Βιντεοσκόπηση της δραστηριότητας. Παρακολούθηση του βίντεο και συζήτηση. • Τα παιδιά μαθαίνουν να περιμένουν τη σειρά τους για να πάρουν το παιχνίδι που έχει ένα άλλο παιδί ή ζητούν την άδεια για να το κάνουν. Βίντεο σχετικό, δραματοποίηση ανάλογης συνθήκης με κούκλες.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>Κατάλληλη συμπεριφορά σε διάφορες κοινωνικές συνθήκες:</p> <ul style="list-style-type: none"> Χαιρετισμός γνωστών ενηλίκων και συνομηλίκων. Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου: «ευχαριστώ» - «παρακαλώ». 	<ul style="list-style-type: none"> Τα παιδιά χαιρετούν με τον κατάλληλο τρόπο ενηλίκους και συνομηλίκους, αρχικά μιμούμενα το δάσκαλο. Λένε «ευχαριστώ» και «παρακαλώ» στη διάρκεια των επαφών τους στην τάξη με την παρότρυνση του δασκάλου. Παρακολούθηση βίντεο με σχετικές συμπεριφορές. Εφαρμογή τους σε μικρές ομάδες ή σε δυάδες. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες – σκίτσα, που δείχνουν ανθρώπους ή ζώακια σε συνθήκες, όπως: «χαιρετισμός» ή «ζητώ κάτι από κάποιον» και κάνουν μια ιστορία. Δραματοποίηση με κούκλες. Εκτός της τάξης, π.χ. αγορά πραγμάτων σε κατάστημα, χρησιμοποιούν όσα έμαθαν για το χαιρετισμό και τη χρήση των λέξεων «ευχαριστώ – παρακαλώ».

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Επικοινωνία	<p>Αναγνώριση επικίνδυνων καταστάσεων (επείγουσας ανάγκης) και ανταπόκριση:</p> <ul style="list-style-type: none"> Αναγνώριση επικίνδυνων καταστάσεων. Γνώση τρόπων αντιμετώπισης ή περιορισμού τους. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακούνε ιστορίες ή βλέπουν εικόνες ή βίντεο που αναφέρονται σε κινδύνους και βρίσκουν μαζί με το δάσκαλο τρόπους αντιμετώπισης π.χ. τηλεφωνική αναφορά, προσφορά βοήθειας κ.α.. Συνδυάζουν εικόνες με ήχους π.χ. σειρήνα με το ασθενοφόρο. Αναγνωρίζουν τους ήχους αυτούς, είτε λέγοντας την κατάλληλη λέξη π.χ. ασθενοφόρο, είτε δείχνοντας την ανάλογη εικόνα. Παρακολούθηση βίντεο ή χρήση εικόνων που δείχνουν επικίνδυνες καταστάσεις: φωτιά, πλημμύρα, ατύχημα κ.α. και τρόπους αντίδρασης σε αυτές. Δραματοποίηση στην τάξη από τα παιδιά σε ομάδες ή με κούκλες. Επίσκεψη της τάξης σε αστυνομικό τμήμα, πυροσβεστική υπηρεσία κλπ. Συζήτηση με τους εργαζόμενους – υπεύθυνους και συζήτηση ή ζωγραφική ή κολλάζ με σχετικό θέμα στην τάξη.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Επικοινωνία	<p>Επίλυση διαφωνιών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η σημασία της επίλυσης διαφωνιών. • Εφαρμογή τρόπων επίλυσης διαφωνιών στην καθημερινή ζωή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά βλέπουν κάρτες - εικόνες ή βίντεο που παρουσιάζουν διάφορες συνθήκες διαφωνίας π.χ. το παιδί που δεν θέλει να κοιμηθεί για να δει τηλεόραση και τα αποτελέσματα των διαφωνιών αυτών στις σχέσεις π.χ. κλάμα, τιμωρία κ.α. Συζήτηση. • Μικρή ομάδα παιδιών δραματοποιεί μια συνθήκη διαφωνίας και τα υπόλοιπα παιδιά επιλέγουν την έκβαση. Παρόμοια συνθήκη δραματοποίησης με κούκλες ή χρήση εικόνων με σχετικό θέμα και ανάλογη συζήτηση. Επιβράβευση της σωστής στάσης και αντιμετώπισης σε συνθήκη διαφωνίας. Τα παιδιά ακούνε ιστορίες που αναφέρονται σε καταστάσεις διαφωνίας και απαντούν στην ερώτηση «τι θα έκαναν αν....» • Δίνεται έμφαση στη βίωση θετικών συναισθημάτων από την επίλυση διαφωνίας σε καταστάσεις δραματοποίησης ή σε καθημερινές καταστάσεις στην τάξη.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Επικοινωνία	<p>Αναζήτηση πληροφοριών και μετάδοση πληροφοριών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ζητώ κάτι που επιθυμώ, ζητώ βοήθεια από άλλους. • Πληροφορώ τους άλλους για το πώς αισθάνομαι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά επιλέγουν διάφορα αντικείμενα που επιθυμούν μέσα από την τάξη, μαθαίνοντας, με παρότρυνση του δασκάλου ή αρχικά με μίμηση, να χρησιμοποιούν την κατάλληλη έκφραση για να το ζητήσουν. • Το παιδί προσφέρει βοήθεια στο δάσκαλο, όταν αυτός του ζητά και ανταποκρίνεται με τον κατάλληλο τρόπο π.χ. για την τακτοποίηση των παιχνιδιών. • Δραματοποίηση συνθηκών αναζήτησης πληροφοριών στην τάξη, μεταξύ μικρών ομάδων π.χ. για τον τρόπο που παίζεται ένα παιχνίδι όταν μία ομάδα κατέχει τις πληροφορίες και η άλλη ομάδα τις αναζητά. Στη συνέχεια οι δύο ομάδες παίζουν μαζί το παιχνίδι. Συζήτηση των αποτελεσμάτων. • Παρακολούθηση σχετικών βίντεο ή παιχνίδι με εικόνες που αναφέρονται στην αναζήτηση και παροχή πληροφοριών π.χ. στην κοινότητα – σε ένα κατάστημα ή στο δρόμο. Δραματοποίηση στις ανάλογες «γωνιές» στην τάξη ή και εκτός τάξης, στην κοινότητα. • Δραματοποίηση συνθηκών, όπου το παιδί παρέ-

		<p>χει πληροφορίες π.χ. στο γιατρό για το πώς αισθάνεται σωματικά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρακολούθηση βίντεο για την έκφραση συναισθημάτων ή δραματοποίηση με κούκλες π.χ. πώς αισθάνεται ένα παιδί που το ενοχλούν και το πειράζουν οι άλλοι – τι θα μπορούσε να πει. Με τη βοήθεια του δασκάλου προσδιορίζεται, σε συνθήκες δραματοποίησης, η κατάλληλη και η μη κατάλληλη συμπεριφορά σε καταστάσεις παρενόχλησης.
--	--	--

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Επικοινωνία	<p>Μιλώ για τις προτιμήσεις μου σε συζητήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σημασία επιλογής: ο καθένας έχει τη δική του άποψη και την εκφράζει. • Μαθαίνω να λέω τι προτιμώ και να λέω «όχι» χωρίς να προσβάλω. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ομάδα, τα παιδιά λένε τις προτιμήσεις τους ή τις δείχνουν με κάρτες ή τις ζωγραφίζουν, για διάφορα θέματα π.χ. αγαπημένο λουλούδι, φαγητό κλπ. • Βλέπουν κόμικς ή εικόνες με ιστορίες και το καθένα προτείνει την κατάληξη της ιστορίας που προτιμά. Δραματοποίηση. • Παρακολούθηση βίντεο «πότε λέω όχι» π.χ. ένας άγνωστος ζητά κάτι από ένα παιδί. Συζήτηση στην τάξη. Δραματοποίηση με κούκλες ή με ρόλους που αναλαμβάνουν τα παιδιά ως προς την κατάλληλη και μη κατάλληλη συμπεριφορά. • Δραματοποίηση ιστοριών με κούκλες για το πότε και πως λέω «όχι». Δίνεται έμφαση στις λέξεις που χρησιμοποιούνται ή γενικότερα στη στάση που κρατά το παιδί για την αποφυγή διένεξης π.χ. αγνώ κάποιον που με ενοχλεί ή απλά αρνούμαι και φεύγω. • Σε ομάδες, τα παιδιά συζητούν μια εμπειρία π.χ. διακοπές Χριστουγέννων. Χρήση καρτών που δείχνουν πως ένιωσαν τα Χριστούγεννα ή λεκτική αναφορά. Ο δάσκαλος ή τα παιδιά επισημαίνουν τις διαφορετικές εμπειρίες του καθενός.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Επικοινωνία	<p>Κατανόηση ποικίλων επικοινωνιακών συνθηκών και κατάλληλη ανταπόκριση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση ότι κάθε συνθήκη απαιτεί διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας. • Κατανόηση της σχέσης μεταξύ λεκτικών και μη 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά παρακολουθούν βίντεο, τοποθετούν εικόνες στη σωστή θέση, ή δραματοποιούν καταστάσεις που αφορούν: συμπεριφορά στο θέατρο, στο γήπεδο, στην καφετέρια κλπ. (δίνεται έμφαση στον τόνο φωνής, στις χειρονομίες κλπ. που είναι κατάλληλες για κάθε χώρο). Μπορούν να γίνουν σχετικές ασκήσεις π.χ. για την ένταση της φωνής, πόσο

	<p>λεκτικών σημάτων.</p>	<p>πρέπει να φωνάξω για να με ακούσει κάποιος στην άλλη άκρη της τάξης, πόσο όταν είναι δίπλα μου;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σε μικρές ομάδες ή σε δυάδες γίνονται ασκήσεις για τον τρόπο που μιλώ σε συνομηλίκους, ενηλίκους, γνωστούς, αγνώστους κλπ. Παρακολούθηση σχετικών βίντεο, δραματοποίηση, εικόνες. Ασκήσεις, αρχικά με μίμηση, για το πώς μπορώ να είμαι ευγενικός (εκφράσεις ευγενείας). • Χρήση τηλεφώνου ή άλλων μέσων π.χ. Η/Υ: τα παιδιά ασκούνται ως προς τον τρόπο που χειρίζομαι το τηλέφωνο ή τον Η/Υ – με απλά βήματα – πώς απαντώ στο τηλεφώνημα, πώς ζητώ κάτι μέσω τηλεφώνου, πώς ο Η/Υ με βοηθά να επικοινωνήσω; • Ασκήσεις στην κατανόηση της σχέσης λεκτικών – μη λεκτικών μηνυμάτων π.χ. παντομίμα, συνδυασμός λέξεων με χειρονομίες ή εκφράσεις. Ασκήσεις με καθρέφτη ατομικά, ή σε μικρές ομάδες. Συζήτηση: τι συμβαίνει αν η έκφραση του προσώπου δεν ταιριάζει με το λεκτικό μήνυμα; • Συζήτηση του τι μας προσφέρει η καλή επικοινωνία στις σχέσεις μας, στη ζωή μας στην κοινότητα γενικότερα π.χ. περισσότερους φίλους.
--	--------------------------	--

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Υπευθυνότητα</p>	<p>Αποφυγή κινδύνων όπως ατυχήματα από σπασμένα τζάμια, οδικά δυστυχήματα κ.α.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της ασφάλειας αντιπαραβαλλόμενη με τον κίνδυνο. Αναγνώριση των κινδύνων πρόκλησης ατυχήματος στην καθημερινή ζωή. • Αιτιολόγηση της συμπεριφοράς για την αποφυγή ατυχημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να είμαι προσεκτικός όταν εκτελώ κάποιες δραστηριότητες. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε οδηγίες, π.χ. τι πρέπει να κάνουν όταν θελήσουν να περάσουν το δρόμο. • Φωτογραφίζω το προσεκτικό παιδί που περνά το δρόμο με ασφάλεια, το παιδί που δεν προκαλεί ατυχήματα. • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες που οδηγούν σε πρόκληση ή αποφυγή ατυχημάτων. Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. • Αρχικά συζήτηση με θέμα «τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί κάνει κάτι επικίνδυνο και θέτει σε κίνδυνο τη σωματική του ασφάλεια σε διάφορες συνθήκες: στο δρόμο, στην παιδική χαρά, στο σχολείο». Κατόπιν, δραματοποιούν την ιστορία παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες. Βίντεο. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να εκφράσει το λόγο για τον οποίο είναι προσεκτικός. Σε δυάδες τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ. «δεν περνάω το δρόμο, χωρίς να προσέξω, διότι μπορεί να έρχεται αυτοκίνητο, δε χτυπώ δυνατά τα τζάμια, ούτε πέφτω πάνω σε αυτά με δύναμη, καθώς τρέχω, γιατί μπορεί να σπάσουν και να χτυπήσω άσχημα».

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Υπευθυνότητα	<p>Το παιδί μαθαίνει να ακολουθεί κανόνες σε νέες δραστηριότητες ή παιχνίδια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της ακολουθίας των κανόνων. Η σημασία των κανόνων στην ομαλή λειτουργία των κοινωνικών σχέσεων. • Τα αποτελέσματα της μη τήρησης των κανόνων στην καθημερινή ζωή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να ακολουθώ κανόνες, όταν εκτελώ κάποιες δραστηριότητες. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε οδηγίες, π.χ. τι πρέπει να κάνουν όταν μπαίνουν σε ένα κατάστημα με παιχνίδια (μπορώ να βλέπω αλλά όχι να αγγίζω). • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες μεταξύ των παιδιών και των γονέων τους (π.χ. μαθαίνω το βασικό κανόνα συμπεριφοράς σε πολυκαταστήματα, να είμαι, δηλαδή, κοντά στους γονείς για να μη χαθώ). Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. • Φωτογραφίζω διαδοχικά το παιδί που ακολουθεί τους κανόνες. Ζωγραφίζω ένα παιδάκι χαρούμενο που έχει ακολουθήσει σωστά τις οδηγίες. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να πάρει μέρος σε ένα απλό παιχνίδι με κανόνες. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ. περιμένω να παίξει το άλλο το παιδάκι πρώτα και μετά εγώ. Δραματοποιούν την ιστορία παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες. • Τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί δεν ακολουθεί κανόνες σε διάφορες συνθήκες: στο δρόμο, στο παιχνίδι, στο κατάστημα. Βλέπει τις συνέπειες των πράξεών του. Δραματοποίηση. Βίντεο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Υπευθυνότητα	<p>Κατάλληλη χρήση των παιχνιδιών από το παιδί. Το παιδί μαθαίνει να μην τα καταστρέφει και να τα τοποθετεί στη θέση τους, όταν χρειάζεται.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της σωστής χρήσης του παιχνιδιού. Τα αποτελέσματα της κακής χρήσης των παιχνιδιών. • Πώς να χρησιμοποιεί τα παιχνίδια των άλλων παιδιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να μην καταστρέφω τα παιχνίδια μου. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε οδηγίες, π.χ. τι μπορώ να κάνω με τα παιχνίδια και τι δεν πρέπει να κάνω (μπορώ να τα αγγίζω, να τα περιεργάζομαι αλλά όχι να τα πετάω με δύναμη-ειδικά εάν είναι εύθραυστα- διότι θα χαλάσουν αλλά μπορεί και να τραυματίσουν κάποιον). • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες μεταξύ των παιδιών

	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς να τακτοποιεί τα παιχνίδια του. 	<p>σε σχέση με την τακτοποίηση των παιχνιδιών (π.χ. όταν τελειώσω το παιχνίδι θα πρέπει να τα βάλω στη θέση του, γιατί θα πρέπει να βοηθώ τα άλλα παιδάκια να μαζέψουν τα παιχνίδια). Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φωτογραφίζω το παρορμητικό παιδί που καταστρέφει τα παιχνίδια του, το παιδί που έχει σε τάξη τα παιχνίδια. Ζωγραφίζω τα παιχνίδια στη θέση τους. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να διδάξει σε άλλα (μικρότερα) παιδιά πώς να χρησιμοποιούν τα παιχνίδια. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ αν το άλλο παιδί χρησιμοποιεί με επικίνδυνο τρόπο το παιχνίδι μπορώ να του πω «αυτό το παιχνίδι δεν πρέπει να το πετάμε, γιατί θα σπάσει. Μπορείς να το χρησιμοποιήσεις έτσι». • Μαγνητοφωνημένη συζήτηση με θέμα «τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί δε μαζεύει τα παιχνίδια του, όταν δεν τα χρησιμοποιεί σωστά σε διάφορες κοινωνικές συνθήκες: στο σπίτι του, στο σπίτι των φίλων του, στο σχολείο». Συζητά τις συνέπειες των πράξεών του. Δραματοποίηση. Βίντεο.
--	---	---

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Υπευθυνότητα</p>	<p><i>Υπευθυνότητα ως προς τη διαχείριση των χρημάτων. Να καταλαβαίνει την αξία των συναλλαγών και να τις διεκπεραιώνει υπεύθυνα .</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της αγοράς αντικειμένων. Πώς γίνεται η συναλλαγή. • Η έννοια της υπευθυνότητας στην αγορά προϊόντων και της διεκπεραίωσης της συναλλαγής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να μαθαίνω τη διαδικασία αγοράς κάποιου προϊόντος. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε οδηγίες, π.χ. πώς μπορώ να αγοράσω μία σοκολάτα. • Φωτογραφίζω τη διαδικασία της συναλλαγής. Ζωγραφίζουμε δύο παιδάκια, το ένα να δίνει χρήματα, το άλλο να παίρνει τα χρήματα και να παραδίδει το προϊόν. • Παρακολούθηση βίντεο από αγορά προϊόντων σε σούπερ μάρκετ. Τι γίνεται όταν ένα παιδί δεν ακολουθεί τους κανόνες συναλλαγής. Μαθαίνω τη σωστή διαδικασία. Συζήτηση. • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες συναλλαγής. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. Χρησιμοποίηση μάρκας για αγορά διαφόρων πραγμάτων (φρούτα, παιχνίδια, σοκολάτες) μέσα στην τάξη. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να αγοράσει κάτι . Σε δυάδες τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ. ποια είναι η σωστή συμπεριφορά

		(π.χ. δεν το παίρνω και φεύγω αλλά για να το αποκτήσω πρέπει να καταβάλλω κάποιο τίμημα) κατά τη διαδικασία αγοράς ενός προϊόντος σ' ένα κατάστημα.
--	--	---

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Υπευθυνότητα	<p>Ανταποκρίνεται με υπευθυνότητα σε οδηγίες του άμεσου περιβάλλοντός του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκμάθηση κατανόησης οδηγιών και εκτέλεσης αυτών σε ποικίλες συνθήκες. • Καλλιέργεια της ανάληψης ευθυνών και επιτέλεσης συγκεκριμένων ενεργειών. Καλλιέργεια της υπευθυνότητας για την εκτέλεση οδηγιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχικά, το παιδί μιμείται τον παιδαγωγό σε ενέργειες (λεκτικές και σωματοκινητικές) που καλείται να φέρει σε πέρας. Ασκήσεις σε μικρές ομάδες με θέμα μια νέα δραστηριότητα που για να επιτευχθεί θα πρέπει το παιδί να ακολουθήσει συγκεκριμένες οδηγίες, πιθανόν με χρήση και εικονικής αναπαράστασης (ή στο πλαίσιο των θεματικών ενοτήτων του μαθήματος της Γλώσσας ή /και της περιβαλλοντικής αγωγής). • Παρακολούθηση βιντεοταινίας με έμφαση στην ανάληψη ευθυνών για την επιτέλεση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Συζήτηση των στοιχείων με τους μαθητές. Εργασίες ανάλογες σε μικρές ομάδες π.χ. πώς εκτελούμε δραστηριότητες που μας καλεί να πράξουμε ο δάσκαλος/η δασκάλα. Δραστηριότητες εντός και εκτός της τάξης ή σε διαμορφωμένο χώρο. • Δραματοποίηση συνθηκών. Δραστηριότητες ατομικά ή σε μικρές ομάδες ώστε να διαφανεί η σημασία της συστηματικής επιτέλεσης συγκεκριμένων ενεργειών για τη διαπίστωση του βαθμού υπευθυνότητας εκ μέρους του παιδιού, π.χ. ανταποκρίνεται κάθε φορά στις οδηγίες της δασκάλας ή αποσπασματικά;

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Υπευθυνότητα	<p>Το παιδί απολογείται για παραλείψεις ή για ακατάλληλη συμπεριφορά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση των λαθών (λανθασμένων συμπεριφορών) στην καθημερινή ζωή. • Η έννοια της απολογίας ως προέκταση της κατανόησης των λαθών και ανάληψης ευθύνης. Το παιδί «διορθώνει» τη συμπεριφορά του με βάση τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να απολογούμαι για κάποια ακατάλληλη συμπεριφορά ή για κάποια λάθη που συμβαίνουν κατά την εκτέλεση κάποιων ενεργειών. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε λάθη ή παραλείψεις, όπως π.χ. πέφτει από απροσεξία επάνω μου χυμός. Είναι αυτή η συμπεριφορά σωστή ή λανθασμένη; Τι κάνω; Πώς συμπεριφέρομαι; • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες ακατάλληλων ενεργειών και παραλείψεων. Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες,

	<p>παρατηρήσεις των ε-νηλίκων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Φωτογραφίζω το προσεκτικό και ευγενικό παιδί που δεν κάνει ζημιές. • Η δασκάλα αφηγείται στα παιδιά μια ιστορία με ήρωα ένα παιδί που αντιδρά ακατάλληλα στο δρόμο, στην παιδική χαρά, στο σχολείο. Δραματοποίηση. Βίντεο. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να εκφράσει τη μεταμέλειά του για την απροσεξία ή το ακατάλληλο της συμπεριφοράς του. Σε дуάδες τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ. πέφτει κατά λάθος χυμός επάνω τους. Ζητούν συγγνώμη, ζητούν ένα πανάκι να καθαρίσουν τη βρωμιά.
--	------------------------------------	---

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Υπευθυνότητα</p>	<p><i>Το παιδί μαθαίνει να δέχεται και να δίνει βοήθεια, όπου χρειάζεται.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της βοήθειας. Χρήση της βοήθειας. • Η έννοια της ολοκλήρωσης ενός έργου και η σημασία της βοήθειας στο κοινωνικό της πλαίσιο. Ρόλοι βοηθού-βοηθούμενου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να προσφέρω βοήθεια, όταν μου ζητείται. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες που αναφέρονται σε ανθρώπους που προσφέρουν βοήθεια, όταν π.χ. βοηθώ τη μαμά να πλύνει τα πιάτα, αλλά και ο πυροσβέστης βοήθησε το κοριτσάκι να σωθεί από τη φωτιά. • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες που για να επιτευχθούν χρειάζεται η συλλογική δουλειά, δηλαδή η παροχή βοήθειας από τρίτους. Πώς ζητώ βοήθεια; Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. • Φωτογραφίζω το παιδί που ζητά βοήθεια και συνεργάζεται με τους άλλους. Ζωγραφίζω παιδιά να δουλεύουν μαζί. Κάνω κολλάζ από παιδιά που συνεργάζονται. • Μαγνητοφωνημένη συζήτηση με θέμα « Τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί δε ζητά βοήθεια σε διάφορες κοινωνικές συνθήκες: στο σπίτι του, στην παιδική χαρά, στο σχολείο». Δραματοποίηση. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να διδάξει σε άλλα (μικρότερα) παιδιά τη σημασία της υπευθυνότητας στην παροχή βοήθειας. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά επιχειρούν να ανταποκριθούν με χειρονομίες και λεκτικά, π.χ αν το παιδί αδυνατεί να ολοκληρώσει ένα έργο και μας ζητά βοήθεια, να την προσφέρουμε.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη	<p><i>Το παιδί να παρουσιάζει καλή εικόνα του εαυτού του προς τα έξω.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τηρεί τους κανόνες υγιεινής. • Να φροντίζει τη φυσική του κατάσταση. • Να τηρεί τους κανόνες του φαγητού. • Να οργανώνει τις εξόδους του (π.χ. να φορά τα κατάλληλα ρούχα και παπούτσια). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ασκήσεις καθημερινής περιποίησης και φροντίδας του εαυτού του. Π.χ. φροντίζει την καθαριότητα και υγιεινή των δοντιών του σε τακτό ημερήσιο πρόγραμμα άσκησης στο σχολείο. • Ζωγραφίζω χωρίς να λερώνω τα ρούχα μου από τις μπογιές. Καλλιεργείται η έννοια της συνέπειας. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί τηρεί τους κανόνες φαγητού. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τρώνε χωρίς να λερώνουν. Τρώνε σε κανονική χρονική διάρκεια. Επιβραβεύονται από τη δασκάλα. Δραματοποιούν τις συνθήκες παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη	<p><i>Το παιδί μαθαίνει να εκφράζει τα συναισθήματά του με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ελέγχει το θυμό του. • Να έχει καλή συμπεριφορά εντός και εκτός σχολείου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες μεταξύ των παιδιών που οδηγούν σε ανάλογες συναισθηματικές καταστάσεις. Το παιδί θα πρέπει να μάθει ότι όλα τα συναισθήματα είναι φυσιολογικά, αλλά ποτέ δε θα πρέπει να βλάψει κάποιον, όταν νοιώθει αρνητικά συναισθήματα (π.χ. ένα θυμωμένο παιδί απομακρύνεται και δε χτυπά το άλλο παιδάκι). Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. • Μαγνητοφωνημένη συζήτηση με θέμα «Τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί εκφράζει αρνητικά συναισθήματα με μη κοινωνικά αποδεκτό τρόπο». Δραματοποίηση. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να πάρει μέρος σε παιχνίδια όπου τα παιδιά πρέπει να ελέγξουν το θυμό τους σε κάτι άδικο που γίνεται (π.χ. ένα άλλο παιδάκι τους παίρνει το παιχνίδι τους και αυτό πρέπει να το διεκδικήσει με ωραίο τρόπο). Δραματοποιούν τις συνθήκες παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη</p>	<p><i>Το παιδί μαθαίνει να αποδέχεται την αποτυχία του.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διατηρεί την ψυχραιμία του όταν αποτυγχάνει (να μη θυμώνει, να μη κλαίει, να μη φωνάζει). • Να ζητά και να δέχεται βοήθεια για να γίνει καλύτερος. • Να συνεχίζει την προσπάθειά του για να σημειώσει επιτυχία . 	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνει να μην τα καταφέρνω σε κάποιες δραστηριότητες, ενώ τα καταφέρνω σε άλλες. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες ή ακούν ιστορίες όπου οι ήρωες βιώνουν επιτυχίες και αποτυχίες. • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες μεταξύ των παιδιών που οδηγούν επιτυχία ή αποτυχία. Το παιδί θα πρέπει να μάθει ότι είναι ανθρώπινο να κάνουμε λάθη. Τονίζεται η σημασία της συνεχούς προσπάθειας. Συζήτηση. Εργασία με το ανάλογο περιεχόμενο σε μικρές ομάδες. • Ζωγραφίζω και με τη βοήθεια της δασκάλας εκτιμώ τις αδυναμίες μου. Καλλιεργείται η αντίληψη ότι είναι φυσικό να μην τα καταφέρνω πολύ καλά σε μια ζωγραφιά, ενώ ζωγραφίζω καλύτερα κάτι άλλο. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να πάρει μέρος σε παιχνίδια όπου τα παιδιά κάνουν λάθη και τα διορθώνουν. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά αναγνωρίζουν, δε θυμώνουν, αλλά ψυχραιμα αναγνωρίζουν τα λάθη τους και τα διορθώνουν. Ζητά το ένα παιδάκι τη βοήθεια του άλλου. Δραματοποιούν τις συνθήκες παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες. Τι πρέπει να κάνω όταν ένα παιδί κάνει λάθη και χάνει την ψυχραιμία του, αντιδρώντας με άσχημο τρόπο (χτυπά τα άλλα παιδιά, κλαίει, φωνάζει). Πώς μπορώ να το βοηθήσω. Δραματοποίηση. Βίντεο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη</p>	<p><i>Το παιδί χαίρεται την επιτυχία του.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζει την επιτυχία του. • Μαθαίνει ότι πολλές φορές η προσπάθεια οδηγεί στην επιτυχία. • Συζητά την επιτυχία του με τους άλλους (δασκάλα, συμμαθητές, γονείς). • Αξιοποιεί την επιτυχία 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχικά, το παιδί μιμείται τον παιδαγωγό σε ενέργειες (λεκτικές και σωματοκινητικές) που καλείται να φέρει σε πέρας. Ασκήσεις σε μικρές ομάδες με θέμα μια νέα δραστηριότητα που στέφεται με επιτυχία, πιθανόν με χρήση και εικονικής αναπαράστασης (ή στο πλαίσιο των θεματικών ενοτήτων του μαθήματος της Γλώσσας ή /και της φυσικής αγωγής) (π.χ. το παιδί καταφέρνει να βάλει τη μπάλα στο καλάθι). • Παρακολούθηση βιντεοταινίας με έμφαση στην προσπάθεια για την επιτυχή επιτέλεση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Συζήτηση με θέμα τη σημασία της προσπάθειας για την επιτυχία. Εργασίες ανάλογες σε μικρές ομάδες π.χ. πώς καταφέρνω

	του για άλλες μελλοντικές επιτυχίες.	<p>μια δραστηριότητα και πώς ενημερώνω το δάσκαλο/δασκάλα. Δραστηριότητες εντός και εκτός της τάξης ή σε διαμορφωμένο χώρο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποίηση συνθηκών. Δραστηριότητες ατομικά ή σε μικρές ομάδες, ώστε κάθε φορά που επιτυγχάνουν να ενισχύονται θετικά. Η δασκάλα θα πρέπει να ενισχύει το παιδί και να μην κάνει συγκρίσεις (π.χ. έκανες μια θαυμάσια ζωγραφιά, συνέχισε), αλλά να δείχνει το έργο του στους άλλους και να το παροτρύνει για καινούργιες επιτυχίες.
--	--------------------------------------	--

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη	<p><i>Το παιδί να συνειδητοποιήσει τη μοναδικότητά του.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσει πως είναι άτομο μοναδικό και ξεχωριστό, να αναγνωρίζει τις ικανότητες και τα ατομικά χαρακτηριστικά του. • Να αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του. • Να βρίσκει τις ομοιότητες και τις διαφορές με τα άλλα παιδιά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά χρησιμοποιούν μικρά καθρεπτάκια (ένα για κάθε δύο παιδιά) και μελετούν με τη βοήθεια της δασκάλας τις σωματικές ομοιότητες και διαφορές τους (π.χ. άλλος είναι κοντός/άλλος ψηλός, διαφορετικό κούρεμα.). • Να φτιάξουν κολλάζ με θέμα « το χρώμα που προτιμώ ή το αγαπημένο μου φαγητό » και κατόπιν να συγκρίνουν το δικό τους κολλάζ με των άλλων και να γίνει συζήτηση σχετικά με τις διαφορετικές προτιμήσεις του καθενός. Στο τέλος τα σηκώνουμε ψηλά για να το δουν όλοι. • Επιλογή από εικόνες που αναπαριστούν δραστηριότητες και ενέργειες μεταξύ των παιδιών, όπου σε κάποιες το παιδί τα καταφέρνει, ενώ σε άλλες όχι. Τονίζεται η αρχή της διαφορετικότητας. Συζήτηση. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να πάρει μέρος σε ομαδικά παιχνίδια όπου κάθε παιδάκι παρουσιάζει μία φωτογραφία του. Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά παρουσιάζουν τον εαυτό τους λεκτικά σε προτάσεις του τύπου «με κάνει να αισθάνομαι όμορφα που είμαι...» Δραματοποιούν τις συνθήκες παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Αυτοεκτίμηση-Αυτοαντίληψη	<p><i>Το παιδί να έχει θετικό αυτοσυναίσθημα.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να θέτει στόχους για το μέλλον. • Να επιβεβαιώνεται από 	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα ζευγάρι παιδιών τακτοποιεί τη γωνιά με τις κούκλες. Αλλάζει θέσεις των αντικειμένων. Προσθέτει/αφαιρεί αντικείμενα. Η δασκάλα τα επιβραβεύει.

	<p>τα πρόσωπα που το περιβάλλουν (π.χ. συμμαθητές, δασκάλα).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογεί και να εκτιμά τον εαυτό του σε σχέση με τις δραστηριότητές του: α) κάνει πράγματα που είναι χρήσιμα και β) προσπαθεί να βελτιώσει αυτά που κάνει. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βάζουμε σε ένα καπέλο τις φωτογραφίες των παιδιών. Κάθε παιδί τραβά μία φωτογραφία από το καπέλο και λέει κάτι θετικό γι' αυτό το άτομο. • Να επιλέξουν μία εξωσχολική δραστηριότητα, π.χ. κηπουρική, πλύσιμο πιάτων, με υποστήριξη και ενθάρρυνση της οικογένειας για να τα καταφέρουν. • Δραματοποίηση συνθήκης στην οποία το παιδί καλείται να πάρει μέρος σε παιχνίδια όπου τα παιδιά λένε πράγματα που μπορούν να κάνουν (π.χ. να τρέχουν γρήγορα, να κολυμπάνε κ.α.). Σε μικρές ομάδες (2-3 ατόμων) τα παιδιά μιλάνε για τα πράγματα που δεν μπορούν να κάνουν αλλά θα ήθελαν. Επιλέγουν ένα για το οποίο θα προσπαθήσουν στο μέλλον (ο στόχος πρέπει να είναι συμβατός με την αναπτυξιακή ηλικία του παιδιού). Δραματοποιούν τις συνθήκες παίρνοντας τους ανάλογους ρόλους ή με κούκλες.
--	---	---

2.4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΟ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΙΑ ΚΑΙ ΕΛΑΦΡΙΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

2.4.1. Εισαγωγή

Βασικός στόχος της εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στην εκπαίδευση ατόμων με νοητική καθυστέρηση είναι η προετοιμασία τους για την ομαλή μετάβαση από το σχολείο στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην παραγωγική διαδικασία.

Η διεθνής έρευνα και εμπειρία έχει αποδείξει ότι ένας σημαντικός αριθμός νοητικά καθυστερημένων ατόμων έχει την επιθυμία αλλά και τη δυνατότητα να εργαστεί αρκεί να του παρασχεθεί η κατάλληλη εκπαίδευση και βοήθεια. Η παροχή επιδοματικής πολιτικής όσο γενναία κι αν είναι, αδυνατεί να αντισταθμίσει τα οφέλη που αποκομίζει το εργαζόμενο άτομο από την εργασία (ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και δεξιοτήτων, βελτίωση της αυτοπεποίθησης και αυτοεικόνας, κλπ).

Η κοινωνική όμως ενσωμάτωση και οικονομική ανεξάρτηση από συγγενείς, φιλανθρωπικούς ή κρατικούς κοινωνικούς οργανισμούς προϋποθέτει την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων. Η διδασκαλία των δεξιοτήτων αυτών ξεκινάει στο δημοτικό σχολείο όπου αντανάκλαται κυρίως σε διδακτικούς στόχους συναισθηματικής ισορροπίας, προσωπικής επάρκειας, κοινωνικών δεξιοτήτων και θετικής στάσης απέναντι στην εργασία. Η σπουδαιότητα των συγκεκριμένων στόχων έχει επανειλημμένα τονιστεί σε διεθνείς μελέτες που αποδεικνύουν ότι η πλειοψηφία των νοητικά καθυστερημένων ατόμων απολύονται από την υπηρεσία τους όχι λόγω έλλειψης επαγγελματικών δεξιοτήτων, αλλά εξαιτίας πτωχής κοινωνικής επάρκειας και συνηθειών εργασίας, καθώς και ακατάλληλης συμπεριφοράς στον εργασιακό χώρο.

2.4.2. Σκοπός και στόχοι της προεπαγγελματικής εκπαίδευσης

Στα πλαίσια της προεπαγγελματικής εκπαίδευσης οι μαθητές δεν εκπαιδεύονται ούτε ειδικεύονται σε κάποια μορφή εργασίας με την προοπτική να εργαστούν στο συγκεκριμένο επάγγελμα όταν ενηλικιωθούν. Αυτή άλλωστε είναι η βασική διαφορά μεταξύ προεπαγγελματικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα προεπαγγελματικά μαθήματα προετοιμάζουν το παιδί για επαγγελματική απασχόληση. Δημιουργούν δηλαδή τις προϋποθέσεις για μελλοντική απασχόληση και συγχρόνως συνεχίζουν την παροχή ολόπλευρης εξελικτικής βοήθειας. Οι **προϋποθέσεις** αυτές που αποτελούν συγχρόνως τους ειδικούς στόχους των προεπαγγελματικών προγραμμάτων είναι:

α. Καλές συνήθειες εργασίας

- Να βρίσκονται πάντοτε την καθορισμένη ώρα στο χώρο των σχολικών δραστηριοτήτων. (Στην προσευχή, στο μάθημα, στη γυμναστική, στη μουσική, στο διάλειμμα, στο εργαστήρι, στο σχολικό λεωφορείο κλπ).
- Να ολοκληρώνουν την εργασία που αναλαμβάνουν.
- Να προσπαθούν να τη βελτιώσουν ποιοτικά.
- Να την τελειώνουν μέσα στα προβλεπόμενα χρονικά περιθώρια.

- Να διατηρούν σε καλή κατάσταση τα εργαλεία της δουλειάς τους. (Τα τετράδια, τα βιβλία, τα μολύβια, τα όργανα μουσικής, τη φόρμα γυμναστικής, τα εργαλεία των προεπαγγελματικών μαθημάτων).
- Να διατηρούν καθαρό και τακτοποιημένο το χώρο της εργασίας τους. (Το θρανίο τους, τον πάγκο του εργαστηρίου κλπ).

β. Συμπεριφορά στο χώρο της εργασίας (στην τάξη, στο εργαστήρι κλπ)

- Να πειθαρχούν στους κανονισμούς εργασίας (της τάξης, του σχολείου, του προεπαγγελματικού εργαστηρίου).
- -Να ακολουθούν τις οδηγίες των «ανωτέρων» (του εκπαιδευτικού, του διευθυντή, του συμβούλου κλπ). Να δέχονται την κριτική και να συμμορφώνονται με τις υποδείξεις τους.
- Να μπορούν να εργαστούν μέσα σε ομάδα χωρίς να δημιουργούν προβλήματα. (Να συνεργάζονται με τους άλλους, να δανείζουν και να δανείζονται υλικό και εργαλεία, να γνωρίζουν πώς να ζητούν βοήθεια, να προσφέρουν βοήθεια, να γνωρίζουν τις αδυναμίες και τις δυνατότητές τους).
- Να μπορούν να εργάζονται ατομικά.
- Να διακρίνουν πιθανούς κινδύνους, να τους αποφεύγουν και να ενημερώνουν τους αρμόδιους.

γ. Συναισθηματική και προσωπική επάρκεια σε σχέση με την εργασία

- Να είναι καθαροί και περιποιημένοι.
- Να φορούν τα κατάλληλα ρούχα στις κατάλληλες περιστάσεις.
- Να μπορούν να επικοινωνούν με ευγένεια και λογική με τους γύρω τους.
- Να μπορούν να κάνουν ερωτήσεις με κατανοητό τρόπο.
- Να καταλαβαίνουν και να δίνουν απλές οδηγίες.
- Να είναι σε θέση να ελέγχουν το θυμό τους.
- Να επιδιώκουν τη βελτίωση των επιδόσεών τους.
- Να νιώθουν ικανοποίηση για τις προσπάθειες και τις επιτυχίες τους.
- Να νιώθουν ότι οι άνθρωποι που εργάζονται προσφέρουν βοήθεια στον εαυτό τους και στους συνανθρώπους τους.

δ. Γνωριμία και επαφή με τους χώρους εργασίας της κοινότητας

- Να γνωρίσουν τα διάφορα επαγγέλματα στον εργασιακό κόσμο της κοινότητας.
- Να τους δοθεί η ευκαιρία να σκεφτούν τις πιθανότητες απασχόλησής τους σε κάποιους χώρους της κοινότητας
- Να γνωρίσουν και να προβληματιστούν για τις δεξιότητες και γνώσεις που απαιτούνται για τα επαγγέλματα που τους ενδιαφέρουν.
- Να γνωρίσουν τις υπηρεσίες που μπορούν να τους προσφέρουν βοήθεια στο θέμα της επαγγελματικής τους απασχόλησης.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι χρειάζονται πολλές υπηρεσίες και επαγγέλματα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά μια κοινότητα.

ε. Απόκτηση τεχνικών προεπαγγελματικών δεξιοτήτων

- Να μάθουν να χρησιμοποιούν με ασφάλεια:
  - απλά εργαλεία χεριού που χρησιμοποιούνται στο νοικοκυριό,
  - εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε απλά χειρωνακτικά επαγγέλματα,
  - απλές ηλεκτρικές συσκευές και εργαλεία.
- Να μάθουν να εργάζονται με διάφορα υλικά όπως είναι ο πηλός, το ξύλο, το χαρτί, το νήμα κ.ά. και να γνωρίσουν τις ιδιότητες και τη χρησιμότητά τους.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Βιβλία με ιστορίες και παραμύθια που αφορούν σε θέματα υπευθυνότητας, πειθαρχίας, αυτοέλεγχου, διαπροσωπικών σχέσεων και καλής συμπεριφοράς.

Παιδικά εικονογραφημένα βιβλία που αφορούν στα σύγχρονα επαγγέλματα.

Ενημερωτικά φυλλάδια σε θέματα πρόληψης ατυχημάτων στο σχολείο και στο σπίτι, αντιμετώπισης καταστροφικών καταστάσεων (σεισμού, πυρκαγιάς, πλημμύρας), πρώτων βοηθειών και οδικής ασφάλειας.

Χάρτες, μουσικά όργανα, εκπαιδευτικά παιχνίδια, μαριονέτες, αυτοκινητάκια, ηλεκτροκίνητο τραινάκι, κούκλες.

Καθρέφτης, πίνακες, κάρτες, πηλός, είδη για κατασκευές (puzzles, lego, απλές ξυλοκατασκευές), υλικά για κολλάζ, κόλλα, ψαλίδια, γυαλόχαρτο, στόκος, πινέλα, μικροεργαλεία, κηρομπογιές, δακτυλομπογιές, υλικά για καλλιτεχνικές κατασκευές, γραφική ύλη.

Υλικά για στολές, αξεσουάρ στολών (καπέλα, γάντια, κράνη, ζώνες, κ.ά).

Σκεύη κουζίνας, ηλεκτρικές συσκευές και άλλα είδη νοικοκυριού, (κατσαρόλες, κουτάλες, σκούπα, φανάσι, ηλεκτρική σκούπα, μίξερ, ηλεκτρικό σίδερο), γλάστρες με φυτά, ξυλουργικός πάγκος, κατάλληλοι αποθηκευτικοί χώροι, νεροχύτης.

Φωτογραφική μηχανή, ραδιοκασετόφωνο, τηλεόραση, βίντεο, βιντεοκάμαρα, ηλεκτρονικός υπολογιστής και εκτυπωτής.

2.4.3. Γενικές ενότητες, διδακτικοί στόχοι, ενδεικτικές δραστηριότητες

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Η έννοια της εργασίας – γνωριμία με διάφορα επαγγέλματα</p>	<p>Το παιδί:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνειδητοποιεί ότι οι γονείς του εργάζονται. • Συνειδητοποιεί ότι και οι άλλοι άνθρωποι εργάζονται. • Αναγνωρίζει τα εργαλεία δουλειάς βασικών επαγγελμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σε συνεργασία με τους γονείς συγκεντρώνονται φωτογραφίες για το χώρο της εργασίας τους, αλλά και φωτογραφίες των γονέων μέσα στο χώρο της δουλειάς τους. • Κατασκευάζουμε ένα άλμπουμ με φωτογραφίες επαγγελμάτων που βρίσκουμε για παράδειγμα σε περιοδικά. • Φτιάχνουμε ένα πίνακα όπου κολλάμε ή τοποθετούμε με πινέζες μία ή περισσότερες φωτογραφίες επαγγελμάτων που βρήκε το κάθε παιδί, μαζί με το όνομά του. • Προσκαλούμε γονείς ή άλλους ενήλικες στο σχολείο για να μιλήσουν στα παιδιά για το επάγγελμά τους. • Επισκεπτόμαστε το φούρνο ή το παντοπωλείο της γειτονιάς, το περίπτερο, το ζαχαροπλαστείο, το φαρμακείο κ.ά. • Φτιάχνουμε ένα κολλάζ με τα διάφορα μηχανήματα και αντικείμενα που χρησιμοποιούνται σήμερα για το νοικοκυριό του σπιτιού. Περιγράφουμε τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα και συζητάμε για τη χρησιμότητά τους. <ul style="list-style-type: none"> - ηλεκτρική σκούπα - σφουγγαρίστρα - σκούπα - ξεσκονόπανο - σίδερο - ηλεκτρικό πλυντήριο κλπ. • Σε συνεργασία με την οικογένεια κι ανάλογα με τις δυνατότητες των μαθητών μας, ζητάμε από κάθε παιδί να βρει το χρώμα π.χ. της ηλεκτρικής σκούπας που χρησιμοποιούν στο σπίτι του ή τη μάρκα του πλυντηρίου ρούχων κλπ. Τις πληροφορίες αυτές μοιραζόμαστε μέσα στην τάξη με όλα τα παιδιά δημιουργώντας ερεθίσματα για διάλογο μεταξύ των μαθητών. • Κατασκευάζουμε φωτογραφικό άλμπουμ με εργαλεία γνωστών επαγγελμάτων (γιατρού, μάγειρα, μουσικού, ζωγράφου, φούρναρη κλπ). Τα παιδιά μαθαίνουν να ταυτίζουν τα εργαλεία με το χρήστη τους, να τα κατηγοριοποιούν ανάλογα με το επάγγελμα, και σε επόμενα στάδια να τα ονομάζουν σωστά. • Δραστηριότητες που προϋποθέτουν μεγαλύτερες δεξιότητες εκ μέρους των παιδιών, περιλαμβάνουν για παράδειγμα πλαστικά εργαλεία με το πε-

	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιεί απλά εργαλεία νοικοκυριού και επαγγελματικής χρήσης. • Αναγνωρίζει το σχήμα, το ρόλο και τη χρησιμότητα των οχημάτων γνωστών επαγγελμάτων. 	<p>ρίγραμμα τους αποτυπωμένο σε χαρτόνι. Το παιδί ζητείται να ταιριάξει το περίγραμμα με το αντίστοιχο εργαλείο, και στο επόμενο στάδιο, να αναγνωρίσει το εργαλείο μόνο από το περίγραμμά του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποίηση μέσα στην τάξη από τα παιδιά, χρησιμοποίησης διαφόρων εργαλείων (στηθοσκόπιο, κιθάρα, κατσαρόλα και κουτάλα, κ.ά.). • Τυλίγουμε σε ένα κομμάτι ξύλο ένα φύλο γυαλόχαρτο και διδάσκουμε τα παιδιά πώς να λειαινούν μια ξύλινη επιφάνεια. • Μοιράζουμε στα παιδιά πλαστικά φτυάρια και τα βοηθάμε να μαζέψουν φύλλα ή χρώματα από το προαύλιο. • Ανάλογα με τις δυνατότητες και την ηλικία των παιδιών τα επόμενα βήματα του διδακτικού στόχου «χρησιμοποιεί απλά εργαλεία νοικοκυριού και επαγγελματικής χρήσης» περιλαμβάνουν δραστηριότητες μαστορέματος με βίδες, σφυράκια, και τανάλιες. • Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες και μινιατούρες αυτοκινήτων (ασθενοφόρο, άμεσης δράσης, πυροσβεστικής, λεωφορείο, τραίνο, ταξί κλπ) και τα μοιράζουμε στα παιδιά. Συζητάμε τα χαρακτηριστικά στοιχεία του κάθε οχήματος, (χρώμα, μέγεθος, κλπ), τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν σωστά τα οχήματα. Κάθε παιδί μιμείται τον ήχο του οχήματος που κρατά.
<p>Ο ρόλος και η σπουδαιότητα της εργασίας στη ζωή του ανθρώπου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το παιδί συνειδητοποιεί ότι οι άνθρωποι βοηθούν τους συνανθρώπους τους μέσω της εργασίας τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποιούμε καταστάσεις εργασίας: <ul style="list-style-type: none"> - Οι πυροσβέστες τρέχουν με το όχημα της πυροσβεστικής υπηρεσίας να σβήσουν τη φωτιά σε ένα εργοστάσιο. - Ο αστυνομικός βοηθάει ένα παιδάκι που χάθηκε σε μία πολυσύχναστη πλατεία. - Η μητέρα βοηθάει το μωρό της να φάει και να ντυθεί. - Ο γιατρός μετράει τη θερμοκρασία του ασθενούς και γράφει για αυτόν μια συνταγή. - Ο δάσκαλος μαθαίνει στα παιδιά γράμματα και καλούς τρόπους συμπεριφοράς. • Διαβάζουμε στα παιδιά ιστορίες σχετικά με το ρόλο και τη χρησιμότητα κάποιου επαγγέλματος ή διηγούμαστε απλές ιστορίες που επινοούμε οι ίδιοι με βάση π.χ. τις δικές μας εμπειρίες ζωής. • Το σχολείο μας προμηθεύει (ή κατασκευάζουμε μαζί με τα παιδιά) καπέλα νοσοκόμας, μάγαιρα, ναύτη, κλπ ή άλλα χαρακτηριστικά εξαρτήματα στολής. Με βάση τα συγκεκριμένα αντικείμενα οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους και συζητούν με τη βοήθεια του δασκάλου για το «επάγγελμά τους».

	<ul style="list-style-type: none"> • Συνειδητοποιεί ότι κάθε δουλειά περιλαμβάνει υποχρεώσεις και ευθύνες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συντάσσουμε ένα κατάλογο με διάφορες εργασίες που μπορεί να κάνουν τα παιδιά στο σχολείο. Αναθέτουμε σε κάθε παιδί μια δουλειά και τη συσχετίζουμε με τη δουλειά ενός ενήλικα. Στη συνέχεια κολλάμε ή ζωγραφίζουμε δίπλα-δίπλα τη σχολική δουλειά του μαθητή, και τη δουλειά του ενήλικα. Παράδειγμα: Ο μαθητής καθαρίζει και τακτοποιεί το θρανίο του μετά από το μάθημα της χειροτεχνίας, η μαμά τακτοποιεί και καθαρίζει το δωμάτιο, αφού το παιδί φύγει για το σχολείο. • Αναθέτουμε (με όποια σειρά κρίνουμε εμείς) διαφορετικές σχολικές δουλειές στους μαθητές, ενώ τους ζητάμε να τις εκτελέσουν μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά περιθώρια. (βλ. επίσης Μαθηματικά: Μέτρηση χρόνου, χρονική διάρκεια καθημερινών δραστηριοτήτων). • Βοηθάμε τα παιδιά να κατασκευάσουν κολλάζ με το ωράριο του σχολείου. • Χρησιμοποιούμε το χρονόμετρο για να βοηθήσουμε τα παιδιά να καταλάβουν την έννοια του χρόνου.
<p>Ανάπτυξη της έννοιας της ιδιοκτησίας και της υπευθυνότητας. (βλ επίσης Κοινωνικές Δραστηριότητες: Υπευθυνότητα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το παιδί ξεχωρίζει μεταξύ των δικών του και των ξένων πραγμάτων. • Φροντίζει τα προσωπικά του είδη, σέβεται την ξένη ιδιοκτησία. • Συνειδητοποιεί ότι κάθε μέλος της οικογένειας αναλαμβάνει συγκεκριμένες δουλειές στο σπίτι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ζητάμε από το παιδί να βρει ή να φέρει το μπουφάν του Γιάννη ή το σκούφο του Κώστα, το παλτό της Μαίρης, το δικό του βιβλίο, κλπ. • Το παιδί διδάσκεται: <ul style="list-style-type: none"> - να κρεμάει το παλτό του, να μην πετάει και παραμελεί τα ρούχα και τη σάκα του. - να διατηρεί καθαρό το θρανίο του, να καθαρίζει τη γομολάστιχα και την ξύστρα του. - να βάζει τα ξένα πράγματα στη θέση τους (σπόγγο, κιμωλίες, βιβλία κλπ). • Συζητάμε για πράγματα που έχουν χαθεί λόγω ανευθυνότητας και παρουσιάζουμε βιβλία, τετράδια παιχνίδια και άλλα αντικείμενα που έχουν υποστεί ζημιές ή έχουν καταστραφεί λόγω κακής χρήσης και αδιαφορίας. • Συντάσσουμε ένα κατάλογο με δουλειές που διεκπεραιώνουν συνήθως τα μέλη μιας οικογένειας. (π.χ Η μαμά είναι συνήθως εκείνη που ετοιμάζει το φαγητό). Συζητάμε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε το κάθε παιδί να συνεισφέρει στις δουλειές του σπιτιού. • Σε συνεργασία με το σπίτι το παιδί μαθαίνει αρχικά να μαζεύει τα παιχνίδια του κι αργότερα τα παπούτσια και τα ρούχα του, ενώ οι επόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν απλή βοήθεια στο στρώσιμο του τραπέζιού την ώρα του φαγητού.

	<ul style="list-style-type: none"> • Αναλαμβάνει την ευθύνη συγκεκριμένου έργου μέσα στην τάξη «του» ή στο σχολείο «του» γενικότερα. • Συνειδητοποιεί ότι απαιτούνται πολλές υπηρεσίες και επαγγέλματα για να λειτουργήσει σωστά μία κοινότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στο σχολείο, το παιδί βοηθιέται να δείξει πώς και τι πρόσφερε στο σπίτι την προηγούμενη ημέρα. • Κάποιο παιδί είναι υπεύθυνο για το κλείσιμο της πόρτας, ένα άλλο για το κλείσιμο του διακόπτη, ένα τρίτο για το καλάθι των αχρήστων, άλλα για τις γλάστρες της τάξης κλπ. Ο δάσκαλος βοηθάει με ερωτήσεις ή παρακινεί με εντολές το παιδί να θυμηθεί ή να ανταποκριθεί στις ευθύνες του. (Είναι το καλάθι στη θέση του; είναι η πόρτα κλειστή; Είναι το χώμα της γλάστρας στεγνό;) • Φτιάχνουμε σε μια αφίσα τη μικρογραφία μιας κοινότητας με τις σημαντικότερες υπηρεσίες και καταστήματα. Η δασκάλα προσποιείται πως μετακόμισε πρόσφατα στην κοινότητα «της αφίσας». Χρειάζεται να αγοράσει ψωμί και τρόφιμα. Ψάχνει για ταξί να επιστρέψει σπίτι. Παρουσιάζει βήχα, πονόλαιμο και πυρετό. Γυρεύει γιατρό και φαρμακείο. Με τη βοήθεια της ιστορίας που επινοούμε, τα παιδιά βρίσκουν στην αφίσα το ιατρείο, το φαρμακείο, τη στάση λεωφορείων, το φούρνο, το αστυνομικό τμήμα κλπ. (Αν περάσει από το ζαχαροπλαστέιο η δασκάλα δεν ξεχνά να αγοράσει γλυκίσματα που θα μοιράσει σε όλα τα παιδιά). • Στα πλαίσια παιχνιδιού ρόλων (role playing) τα παιδιά αναλαμβάνουν να παίξουν το γιατρό, το φαρμακοποιό, το φούρναρη κλπ.
<p>Ανάπτυξη της έννοιας της συνεργασίας και της μοιρασιάς. (βλ. επίσης Κοινωνικές Δεξιότητες: Διαπροσωπικές σχέσεις)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ζητάει την άδεια να χρησιμοποιήσει κάτι που δεν είναι δικό του. • Συνεργάζεται με τη δασκάλα στην εκτέλεση κάποιου έργου. • Μοιράζεται και περιμένει τη σειρά του. • Παίζει με άλλα παιδιά σε μικρές ομάδες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μοιράζουμε στα παιδιά (ανάλογα με τις δυσκολίες τους) κηρομπογιές ή τέμπερες ή μαρκαδόρους κλπ προκειμένου να χρωματίσουν τις εικόνες που τους μοιράσαμε. Προτείνουμε στο Γιάννη να δανειστεί το κίτρινο χρώμα από το Νίκο για να κάνει τον ήλιο του λαμπερό, στη Λένα να βάψει τη σκεπή κόκκινη, αφού δανειστεί το κόκκινο από τη Μαίρη κλπ. • Ποτίζουμε μαζί τα λουλούδια στις γλάστρες, ξεσκονίζουμε την έδρα, καθαρίζουμε τον πίνακα, κλείνουμε τα φώτα, αδειάζουμε το καλάθι των αχρήστων κλπ. • Εμπλέκουμε τα παιδιά κατά δυάδες σε παιχνίδια που απαιτούν συνεργασία και μοιρασιά. (παράδειγμα: Τα παιδιά κάθονται κάτω με τα πόδια ανοικτά και κυλούν τη μπάλα εναλλάξ προσέχοντας να μη ξεφύγει έξω από το ΛΑΜΔΑ που σχηματίζουν τα πόδια του καθενός. • Σχεδιάζουμε παιχνίδια με ελάχιστους κανόνες που μπορούν να παιχτούν από 3 – 4 παιδιά με την εποπτεία μας και στη συνέχεια με μικρή και καμία εποπτεία από ενήλικα.

	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετέχει με επιτυχία ως μέλος σε ομάδα εργασίας. • Μοιράζεται ιδέες και εμπειρίες με τα παιδιά της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οργανώνουμε σχέδια εργασίας για μικρές ομάδες παιδιών φροντίζοντας να είναι ξεκάθαρος ο ρόλος του κάθε παιδιού (κολλάζ, κατασκευή μαριονέτας, συναρμολόγηση αντικειμένων κλπ). • Σε επόμενα (πιο προηγμένα) βήματα του διδακτικού στόχου, οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν μεγαλύτερη συνεργασία και μοιρασιά, αλλά και μεγαλύτερη ομάδα παιδιών. • Ξεκινάμε την ημέρα μας με το «Έλα να μοιραστούμε». Με τη συνεργασία της οικογένειας, κάθε μέρα κι από ένα παιδί φέρνει στην τάξη κάποιο αγαπημένο του αντικείμενο. Ανάλογα με τις δυνατότητες της ομάδας, η δασκάλα βοηθά το παιδί με ερωτήσεις να μιλήσει για το συγκεκριμένο παιχνίδι και παροτρύνει σχετικές ερωτήσεις από τα παιδιά της τάξης.
<p>Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων ασφαλείας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζει τις εξόδους κινδύνου και τη διαδικασία κένωσης του κτιρίου. • Αναγνωρίζει τα διάφορα σήματα κινδύνου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούμε ενημερωτικά φυλλάδια που αφορούν στην αντιμετώπιση καταστάσεων πυρκαγιάς και σεισμού στο σχολείο ή στο σπίτι για να εξηγήσουμε στα παιδιά τι συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις και τι πρέπει να κάνουν. • Σε συνεργασία με τους συναδέλφους μας σχεδιάζουμε προγράμματα (γυμνάσια) αντιμετώπισης της πυρκαγιάς και του σεισμού για την άσκηση και εκπαίδευση των παιδιών. • Χρησιμοποιούμε διαφημιστικά φυλλάδια φαρμακείων και καταστημάτων τροφίμων για να κατασκευάσουμε κατάλογο φωτογραφιών με επικίνδυνα απορρυπαντικά, φάρμακα και άλλες ουσίες (νέφτι, βενζίνη, οινόπνευμα, κλπ). Ζωγραφίζουμε ή συγκεντρώνουμε σήματα κινδύνου για δηλητήριο, υψηλή τάση ρεύματος, επικίνδυνες σιδηροδρομικές διαβάσεις κλπ. • Επινόουμε ιστορίες που διηγούμαστε ή δραματοποιούμε με μαριονέτες για ανόητα ή απρόσεκτα ζωάκια που έκαναν το λάθος να δοκιμάσουν το λαμπερό υγρό του απορρυπαντικού πιάτων ή να παίξουν με το καυστικό υγρό της χλωρίνης καταλήγοντας να υποστούν επώδυνη πλύση στομάχου και θεραπεία εγκαύματος στο νοσοκομείο. • Κατασκευάζουμε κάρτες από χαρτόνι (flash cards) με λέξεις όπως «ΚΙΝΔΥΝΟΣ» «ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ», «ΠΡΟΣΟΧΗ», «ΜΟΛΥΣΜΕΝΑ», «ΒΡΕΓΜΕΝΟ», «ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ», «ΣΚΥΛΟΣ», «ΔΑΓΚΩΝΕΙ» «ΗΜ. ΛΗΞ», «ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ», «ΕΥΦΛΕΚΤΟ», «ΕΞΟΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ», «STOP» «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΔΙΑΒΑΣΗ» «ΑΔΙΕΞΟΔΟ» κ.ά και εκπαιδεύουμε τα παιδιά να τις αναγνωρίζουν οπτικά. • Φωτογραφίζουμε επικίνδυνα σημεία δρόμων, πεζοδρομίων και κτιρίων, όπως σπασμένες πλάκες,

	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζει και αποφεύγει επικίνδυνους χώρους και σημεία. • Συνειδητοποιεί τον κίνδυνο που διατρέχει παίζοντας με καλώδια και πρίζες. • Καταλαβαίνει ότι τα εργαλεία, οι συσκευές κλπ πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση. • Χρησιμοποιεί το τηλέφωνο για να ζητήσει βοήθεια ή να αναφέρει κάποιο ατύχημα. 	<p>λακούβες, σπασμένα τζάμια ή μπουκάλια, βρεγμένα δάπεδα, ψιλό χαλίκι, πάγος, πεταμένα αντικείμενα, αποφάγια, μπανανόφλουδες, αντικείμενα αφημένα σε σκάλες κλπ. Συζητάμε τις πιθανότητες ατυχήματος και διδάσκουμε τρόπους αποφυγής τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποφασίζουμε πώς θα επιβραβεύονται τα παιδιά εκείνα που «διορθώνουν» τα επικίνδυνα σημεία σηκώνοντας για παράδειγμα πεταμένα αντικείμενα από το δάπεδο ή τη σκάλα και αναφέροντας τον κίνδυνο στον εκπαιδευτικό. • Κατασκευάζουμε εικονογραφημένο κατάλογο με τους κανόνες ασφαλείας στο σχολείο. • Πραγματοποιούμε μια βόλτα στην περιοχή μας κι εντοπίζουμε σημεία κινδύνου. Συζητάμε κάθε φορά το πώς και γιατί του πιθανού κινδύνου που διατρέχουμε. • Συγκεντρώνουμε αληθινά καλώδια και πρίζες διαφόρων ειδών. Εξηγούμε με απλό τρόπο το ρόλο τους, ενώ εντοπίζουμε κάποια από αυτά μέσα στην τάξη μας. Εξηγούμε τους πιθανούς κινδύνους ηλεκτροπληξίας και πυρκαγιάς. Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες από ενημερωτικά φυλλάδια που αφορούν στα ατυχήματα μέσα στο σπίτι για να τονίσουμε με εικόνες πως δεν παίζουμε και δεν πειράζουμε καλώδια και πρίζες. • Διηγούμαστε (διαβάζουμε ή επινοούμε) τι έπαθε ο ανυπάκουος κι ανεύθυνος βάτραχος που έβαλε το χέρι του μέσα στην πρίζα και πώς κήκε το χριστουγεννιάτικο δένδρο όταν η άτακτη γάτα βάλθηκε να πειράξει το καλώδιο. • Συγκεντρώνουμε μικροσυσκευές με σπασμένα εξαρτήματα, φθαρμένα καλώδια, ραγισμένη ή ασταθή λαβή και εξηγούμε τους κινδύνους που εγκυμονούν για το χρήστη τους. • Συζητάμε πιθανούς τρόπους βλάβης ή καταστροφής εργαλείων και συσκευών, αλλά και φροντίδας και διατήρησής τους. Υπενθυμίζουμε τη σπουδαιότητα της υπευθυνότητας και της εργασίας. «Δεν τεμπελιάζουμε ούτε ξεχνάμε τι πρέπει να κάνουμε όταν πρόκειται για τέτοιου είδους φροντίδα». (Βλ. ανάπτυξη της έννοιας της ιδιοκτησίας και της υπευθυνότητας). • Κατασκευάζουμε κάρτες (flash cards) με τους αριθμούς τηλεφώνου της άμεσης δράσης, της πυροσβεστικής, των Πρώτων Βοηθειών κλπ, της οικογένειας του παιδιού και ενός στενού συγγενή του. Εκπαιδεύουμε το παιδί να διαβάζει τους αριθμούς πρώτα από τις κάρτες, αργότερα από την ατζέντα ή το σημειωματάριό του και σε επόμενο στάδιο να τους αποστηθίσει.
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Σε παιχνίδι συσκευή τηλεφώνου τα παιδιά ασκούνται στο να καλούν τους αριθμούς που διαβάζουν ή που έχουν αποστηθίσει. • Με βάση τις εμπειρίες των παιδιών ή/και τις δικές μας σχεδιάζουμε σενάρια που περιλαμβάνουν έκκληση βοήθειας μέσω τηλεφώνου. Δραματοποίηση από τα παιδιά με μαριονέτες ή κούκλες. • Σε συνεργασία με την οικογένεια, τους συγγενείς ή κάποια υπηρεσία τα παιδιά πραγματοποιούν ολιγόλεπτες τηλεφωνικές συνδιαλέξεις ανάλογα με τις ικανότητές τους. • Πραγματοποιούμε επισκέψεις στην πυροσβεστική υπηρεσία και στο αστυνομικό τμήμα, αφού προηγουμένως έχουμε αποφασίσει όλοι μαζί τι ερωτήσεις θα κάνουμε και ποιος θα τις ρωτήσει.
<p>Απόκτηση δεξιοτήτων μετακίνησης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιεί τους κανόνες οδικής ασφάλειας για να διασχίσει μονόδρομο, δρόμο διπλής κατεύθυνσης και διασταύρωση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διασχίζουμε (αρχικά με ένα μόνο παιδί) μονόδρομο που λειτουργεί ως κάθοδος για τα αυτοκίνητα και αργότερα μονόδρομο που λειτουργεί ως άνοδος. Το παιδί μαθαίνει πώς και σε ποια πλευρά του δρόμου βαδίζουμε στην άνοδο και στην κάθοδο. Υπενθυμίζουμε στο παιδί τα σήματα κινδύνου και το βοηθάμε να εφαρμόσει τις γνώσεις του σχετικά με την αποφυγή επικίνδυνων χώρων και σημείων (βλ. Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων ασφαλείας). • Κατασκευάζουμε με χαρτόνι ή/και ξύλο σηματοδότες και ασκούμε τα παιδιά στο να τους παρατηρούν και να διασχίζουν το δρόμο ή το σταυροδρόμι που έχουμε σχεδιάσει στην αυλή του σχολείου. • Σχεδιάζουμε σηματοδότες τους οποίους χρωματίζουν τα παιδιά και σε συνεργασία με τους γονείς τοποθετούν στο σπίτι τους σε εμφανές σημείο. • Στο τέλος της σχολικής ημέρας τα παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο τραγουδώντας κάποιο τραγούδι που έχουμε βρει ή επινοήσει για την ασφαλή μετακίνησή μας. • «Εμπρός εμπρός στο πράσινο, στοπ και στοπ στο κόκκινο...» «Στο δρόμο όταν βρίσκομαι, χέρια πόδια τέσσερα και μάτια δεκατέσσερα...» • Τα παιδιά υποδύονται ένα ένα με τη σειρά τον τροχονόμο κόβοντας κλήσεις στους απρόσεκτους διαβάτες (το δάσκαλο, κάποιους μαθητές), ενώ επιβραβεύουν τους προσεκτικούς και υπεύθυνους. • Τα παιδιά ασκούνται σε πραγματικές συνθήκες κυκλοφορίας σε ήσυχους δρόμους της περιοχής του σχολείου. • Με παιχνίδια ρόλων η τάξη ή η αυλή του σχολείου μετατρέπεται σε στάση λεωφορείου όπου άλλοτε περιμένουν λίγα κι άλλοτε πολλά άτομα. Τα παιδιά ασκούνται στο να περιμένουν τη σειρά τους να ανέβουν στο λεωφορείο.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ονομάζει και περιγράφει τα τοπικά μέσα συγκοινωνίας και πώς χρησιμοποιούνται. Χρησιμοποιεί λεωφορείο, τραίνο και μετρό για να μετακινηθεί με τη βοήθεια του συνοδού του. • Χρησιμοποιεί τα μέσα συγκοινωνίας της περιοχής του για να μετακινηθεί χωρίς συνοδό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες ή εικονογραφημένα βιβλία για τα μέσα συγκοινωνίας. Αν είναι δυνατόν φέρνουμε στην τάξη ηλεκτρικό τραίνακι ή άλλα ηλεκτροκίνητα παιχνίδια αυτής της κατηγορίας. Συζητάμε ποια από αυτά τα μέσα μεταφοράς έχουν χρησιμοποιήσει τα παιδιά και γιατί. • Εντοπίζουμε στο χάρτη πρωτεύουσες νομών και κρατών, αρχαιολογικά μέρη της Ελλάδας ή τις περιοχές καταγωγής των παιδιών και περιγράφουμε τα διάφορα μέσα μεταφοράς μας στα συγκεκριμένα μέρη. • Συζητάμε για εκδρομές και ταξίδια με λεωφορείο, τραίνο, πλοίο και αεροπλάνο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. • Πραγματοποιούμε επίσκεψη στο αεροδρόμιο και στο λιμάνι. • Με παιχνίδια ρόλου σχεδιάζουμε δραστηριότητες για πιλότους, αεροσυνοδούς, οδηγούς και ελεγκτές εισιτηρίων, καπετάνιους, και οδηγούς ταξί. • Κατασκευάζουμε αφίσα ή ετοιμάζουμε εκθεσιακό πίνακα με τίτλο «Ταξιδεύουμε παντού με πολλούς τρόπους» όπου απεικονίζονται τρόποι μεταφοράς δια ξηράς, θαλάσσης και αέρα. • Σχεδιάζουμε δραστηριότητες για την άσκηση των παιδιών ως επιβατών σε φανταστικές κι αργότερα σε πραγματικές συνθήκες καλής και ασφαλούς συμπεριφοράς σε λεωφορείο, τραίνο, και μετρό με συνοδό. Παράδειγμα: Δεν σπρώχνουμε, δεν φωνάζουμε, δεν θυμώνουμε, προσφέρουμε τη θέση μας σε ανάπηρους και ηλικιωμένους, κρατιόμαστε από τις χειρολαβές, ακυρώνουμε το εισιτήριο που αγοράσαμε και το επιδεικνύουμε στον ελεγκτή όταν το ζητήσει. (Βλ. επίσης Μαθηματικά: Κατηγοριοποίηση και χρήση νομισμάτων). • Σχεδιάζουμε ένα χάρτη της περιοχής των παιδιών (π.χ. του Αμαρουσίου) με τα μεγαλύτερα καταστήματα, υπηρεσίες και πάρκα, με την πλατεία, το σταθμό του τραίνου, τα σημεία αφετηρίας και τους τερματικούς σταθμούς των τοπικών λεωφορείων. Ασκούμε τα παιδιά στο να βρίσκουν πώς θα πάνε για παράδειγμα στην πλατεία, στο Super Market, στο νοσοκομείο ΚΑΤ, στον ηλεκτρικό σταθμό, στο γυμναστήριο του Δήμου, στο δημοτικό κινηματογράφο Μίμης Φωτόπουλος, κλπ. • Σε συνεργασία με τους γονείς πραγματοποιούμε επισκέψεις στους παραπάνω χώρους με εποπτεία που μειώνεται σταδιακά ανάλογα με τις δυνατότητες του κάθε παιδιού.
<p>Σέβεται το νόμο, τις αρχές, τους διοικητικά ανώτερους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοεί το ρόλο του κάθε εργαζόμενου, χρησιμοποιεί τους κατάλληλους τρόπους ε- 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουμε την εργασία και συζητάμε τα καθήκοντα του διευθυντή του σχολείου, του υποδιευθυντή, των δασκάλων, του υποστηρικτικού προσωπικού, του υπεύθυνου κυλικείου, της κα-

	<p>πικοινωνίας και συμμορφώνεται με τις υποδείξεις των διοικητικά ανώτερων.</p>	<p>θαρίστριας, κλπ. Εξηγούμε στα παιδιά πως καθένας έχει ένα προϊστάμενο (αφεντικό). Ο πατέρας στη δουλειά του, ο δάσκαλος στο σχολείο, κλπ. Συγκεντρώνουμε φωτογραφίες με καταστάσεις υπαλλήλων και προϊσταμένων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποιούμε συνθήκες επικοινωνίας με τα ανωτέρω πρόσωπα και βοηθάμε τα παιδιά να μας μιμηθούν, καθώς χρησιμοποιούμε την κατάλληλη έκφραση για να χαιρετήσουμε, να ρωτήσουμε, να ευχαριστήσουμε, να ζητήσουμε και γενικά να επικοινωνήσουμε μαζί τους. (βλ. επίσης Κοινωνικές Δεξιότητες: «επικοινωνία», «αυτοεκτίμηση - αυτοαντίληψη». • Προγραμματίζουμε συναντήσεις με το διευθυντή, τον υποδιευθυντή και κάθε εργαζόμενο του σχολείου στο δικό του ιδιαίτερο χώρο. • Δραματοποιούμε μικρο-καταστάσεις όπου τα παιδιά υποδύονται με τη σειρά τους το αφεντικό και δίνουν εντολές: Πού θα κρεμαστούν τα παλτό, που θα τοποθετηθούν τα βιβλία ή τα παιχνίδια, ποια θρανία χρειάζονται καθάρισμα κλπ.
<p>Ανάλυση επαγγελματών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το παιδί συνειδητοποιεί ότι απαιτούνται διαφορετικές δεξιότητες και γνώσεις για κάθε επάγγελμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουμε τα καθήκοντα που περιλαμβάνουν τα διάφορα επαγγέλματα ξεκινώντας με τα πολύ απλά (βοηθός σε μαγειρείο, υπάλληλος σε γκαράζ καταστήματος τροφίμων κλπ). Παράδειγμα: - Υπάλληλος βενζινάδικου: Βάζει βενζίνη, καθαρίζει τα τζάμια του αυτοκινήτου, κλπ. - Σερβιτόρος: Παίρνει τις παραγγελίες προφορικά, τις σημειώνει σε χαρτί και τις δίνει στο μάγειρα. Επιστρέφει στους πελάτες με τα πιάτα που παρήγγειλαν. • Τι πρέπει να μάθει στο σχολείο ο μαθητής που ενδιαφέρεται για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα; Χρειάζεται να ξέρει να διαβάζει και να γράφει; Να είναι ευγενικός και καθαρός; Να κάνει ερωτήσεις; Να ακούει προσεκτικά τι του λένε; • Ρωτάμε κάθε παιδί χωριστά τι του αρέσει να γίνει και περιγράφουμε τα καθήκοντα και τις δεξιότητες που απαιτείται να έχει. Βοηθάμε έτσι το παιδί να αποκτήσει όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικές επιθυμίες για τη μελλοντική του απασχόληση. (βλ. επίσης • Κοινωνικές Δεξιότητες: αυτοεκτίμηση – αυτοαντίληψη).

2.5. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΙΑ ΚΑΙ ΕΛΑΦΡΙΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

2.5.1. Εισαγωγή

Στη σχολική εκπαιδευτική διαδικασία η τέχνη σε όλες της τις μορφές ενεργοποιεί τη σκέψη, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία με το να προσφέρει πλούσιες οπτικές, απτικές και αισθητηριακές εμπειρίες στο παιδί. Ειδικότερα για τους μαθητές με νοητική καθυστέρηση η τέχνη προσφέρει ένα μοναδικό μέσο κατανόησης του κόσμου μέσα από τις αισθήσεις (βλέπω, ακούω, αγγίζω), την αντίληψη (ανακαλύπτω, επικοινωνώ, βιώνω) και την πράξη (πειραματίζομαι, δημιουργώ, κατασκευάζω). Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά:

- να καλλιεργήσουν τις αισθήσεις τους και να αναπτύξουν τις αντιληπτικές τους ικανότητες
- να ενεργοποιήσουν τις δημιουργικές δυνάμεις του εαυτού τους (κλίσεις και δεξιότητες)
- να επικοινωνήσουν μέσα από αυτά που βλέπουν, αγγίζουν, ακούνε και αισθάνονται
- να πειραματιστούν με τα χρώματα, τα σχήματα, το χώρο και τα διάφορα υλικά
- να συνεργάζονται μέσα από συλλογικές δραστηριότητες
- να κατανοήσουν τα δικά τους συναισθήματα και τα συναισθήματα των άλλων
- να εκφραστούν με λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους.

Βασικές αρχές προγραμμάτων Αισθητικής Αγωγής για παιδιά με ελαφριά και μέτρια νοητική καθυστέρηση

Τα προγράμματα Αισθητικής Αγωγής πρέπει να βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν κοινωνικές και γνωστικές δεξιότητες και να διαμορφώσουν αισθητικές αξίες που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους. Συνεπώς, τα προγράμματα πρέπει να διέπονται από τις παρακάτω βασικές αρχές:

- να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ψυχοκινητική ανάπτυξη και έκφραση
- να ενθαρρύνουν την αυτογνωσία και να διευκολύνουν την έκφραση προσωπικών προτιμήσεων και ιδεών
- να δημιουργούν ευκαιρίες για βιωματική μάθηση μέσα από συμμετοχή σε ομάδες
- να ενθαρρύνουν την κοινωνικοποίηση και τη φιλία
- να προσφέρουν ποικιλία ερεθισμάτων, μέσων, τεχνικών με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών με απλές έννοιες (χρώμα, σχήμα, υφή κλπ) και τη χρησιμότητά τους
- να διατηρούν και να γενικεύουν τις καινούριες γνώσεις
- να δημιουργούν τις απαραίτητες συνθήκες προκειμένου οι μαθητές να βιώνουν τη χαρά της δημιουργίας και της αισθητικής απόλαυσης

Η αξία της Τέχνης είναι απεριόριστη και προσφέρει μεγάλες δυνατότητες διαπαιδαγώγησης και μάθησης. Μέσα από τα Εικαστικά, το Θέατρο και τη Μουσική τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να καλλιεργήσουν την οπτική τους αντίληψη, την αδρά και λεπτή κινητικότητα, την καλαισθησία, τη δημιουργική έκφραση, αλλά και να αυτενεργήσουν και να αντλήσουν ικανοποίηση από την επαφή τους με τον κόσμο της τέχνης. Παράλληλα πρέπει το παιδί να καταλάβει ότι η Τέχνη δεν είναι για τους λίγους, αλλά μια μορφή έκφρασης για όλους, μια «παγκόσμια γλώσσα».

Στα πλαίσια των μαθημάτων Αισθητικής Αγωγής οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εμβαθύνουν σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος που συνδέονται με άλλα γνωστικά αντικείμενα. Ενδεικτικοί θεματικοί κύκλοι μπορούν να αποτελέσουν: η φύση και το περιβάλλον (σχολείο, σπίτι, χωριό, πόλη, γειτονιά, αγορά), ο χρόνος (εποχές, γιορτές), τα μέσα μεταφοράς, ο αθλητισμός, η υγεία και η διατροφή, τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με την τέχνη.

Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος των Εικαστικών είναι να γνωρίσουν τα παιδιά τα εικαστικά έργα, να τα κατανοήσουν και να δημιουργήσουν τα δικά τους. Ειδικότερα για τα παιδιά με ελαφριά και μέτρια νοητική καθυστέρηση τα εικαστικά έργα αποτελούν έναν εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας των συναισθημάτων τους. Τους δίδεται ακόμα η ευκαιρία να συμμετέχουν σε ομάδες δραστηριοτήτων με παιδιά διαφορετικών δυνατοτήτων.

Η παιδευτική αξία του θεάτρου έχει αναγνωριστεί από τα αρχαία χρόνια ως μέσο ελεύθερης έκφρασης, διαπαιδαγώγησης και κατανόησης του κόσμου και των κοινωνικών φαινομένων. Αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό είδος βιωματικής μάθησης που συμβάλλει στην γλωσσική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Ιδιαίτερες ωφέλειες είναι δυνατόν να αποκομίσουν τα παιδιά με ελαφριά και μέτρια νοητική καθυστέρηση από τις θεατρικές δραστηριότητες, καθώς η μάθηση συντελείται μέσα σε συνθήκες παιχνιδιού, χαράς, διασκέδασης χωρίς τον κίνδυνο της αποτυχίας ή της απόρριψης.

Με τη μουσική επιδιώκεται η ανάπτυξη της μουσικής ευαισθησίας του παιδιού, ώστε να μπορεί να απολαμβάνει το ρυθμό και τη μελωδία. Επιπλέον, προσφέρεται η δυνατότητα να καλλιεργηθεί η δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από την ενεργητική ακρόαση αλλά και τις δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας. Βάση για τη διδασκαλία της μουσικής αποτελεί η αρχή ότι το παιδί πρέπει να έρθει σε άμεση επαφή με τους ήχους. Επιπλέον, η μουσική δρα παρωθητικά ή κατευναστικά ανάλογα με τις κατά περίπτωση συνθήκες.

Η Αισθητική Αγωγή προσφέρει κατεξοχήν ευκαιρίες για συνδυασμό παιχνιδιού και μάθησης μέσα από διαθεματικές δραστηριότητες και δίνει ίσες ευκαιρίες στα παιδιά να πλησιάσουν τα θέματα των εικαστικών, του θεάτρου και της μουσικής με τον δικό τους μοναδικό τρόπο. Στα πλαίσια της διαθεματικότητας, το θεατρικό παιχνίδι περισσότερο από κάθε άλλο κινητοποιεί τα παιδιά με νοητική καθυστέρηση, ακόμα και εκείνα που εμφανίζουν μια στάση αδιαφορίας ή άρνησης. Συνδυάζει τη μουσική με την κίνηση και την αίσθηση με την έκφραση, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στο δάσκαλο να λάβει υπόψη του τις δυνατότητες των παιδιών με θέματα από την άμεση εμπειρία τους (σκηνές από το σπίτι, τη γειτονιά, το δρόμο, το σχολείο κλπ.). Παράλληλα συνδυάζονται και εικαστικές δραστηριότητες (ατομικές ή ομαδικές ζωγραφιές που θα αποτελέσουν το ερέθισμα για να δομηθεί στη συνέχεια μια δραματοποίηση ή ένα θεατρικό παιχνίδι (π.χ ένα όνειρο που είδα, ένα πλοίο με φίλους, η ορχήστρα της φύσης). Στη ζωγραφική, στις χειροτεχνικές δραστηριότητες και στο θεατρικό παιχνίδι μπορεί να χρησιμοποιηθούν ιδέες από άλλα γνωστικά αντικείμενα (όπως από το μάθημα της Γλώσσας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, των Φυσικών Επιστημών).

2.5.2. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Μορφές-Γραμμές	<p>Το παιδί:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αναγνωρίζει σχήματα • να ξεχωρίζει τα είδη των γραμμών (ευθεία, καμπύλη, τεθλασμένη γραμμή) • να αναπαράγει γραμμές και σχήματα αντιγράφοντας 	<ul style="list-style-type: none"> • ταξινόμηση απλών γεωμετρικών σχημάτων (π.χ. να τοποθετεί κύκλους διαφόρων μεγεθών και χρωμάτων στο κουτί με το σχήμα του κύκλου • αναγνώριση σχημάτων με την αφή (π.χ. με κλειστά μάτια πιάνει ένα σχήμα και το ονοματίζει ή το ταυτίζει με το αντίστοιχο σχήμα) • διάκριση βασικών γεωμετρικών σχημάτων σε απλές ζωγραφιές (π.χ. τρίγωνο, τετράγωνο σε σχέδιο σπιτιού) • ακολουθεί χρωματιστές διαδρομές στο δάπεδο με βάση τα είδη των γραμμών • δημιουργία γραμμών με δαχτυλομπογιές • ιχνηλασία σε χαρτί • απλή αντιγραφή σχημάτων και γέμισμα με χρώμα • παρατήρηση αντικειμένων (π.χ. μήλο, πορτοκάλι, κουτί, διπλωμένη χαρτοπετσέτα) και αποτύπωση του κάθε σχήματος στο χαρτί
Επαφή με υλικά και τεχνικές εικαστικών	<ul style="list-style-type: none"> • να χρησιμοποιεί και να πειραματίζεται με διάφορα υλικά όπως χάντρες, δέρμα, ξύλο, γυαλί, χαρτί, χαρτόνι, πλαστελίνη, ζυμάρι, πηλό, μαλλί, ύφασμα, μαρκαδόρους, δαχτυλομπογιές, πινέλα κλπ • να αναμιγνύει και να συνδυάζει χρώματα και υλικά 	<ul style="list-style-type: none"> • κατασκευή κολιέ με χρωματιστές χάντρες • ομαδική ζωγραφική με δαχτυλομπογιές σε χαρτί του μέτρου • πηλινες κατασκευές με χρήση καλουπιών σε διάφορα σχέδια (π.χ. ζώα, φρούτα, χριστουγεννιάτικο δέντρο κλπ) • δημιουργία σύνθεσης (π.χ. κλόουν) με διάφορα υλικά όπως χαρτόνι, μαλλί, ύφασμα) • ανάμιξη βασικών χρωμάτων σε πιάτο με πινέλο και ανακάλυψη των χρωμάτων που προκύπτουν • παρατήρηση χρωμάτων στην ύπαιθρο ή στο προαύλιο του σχολείου και καταγραφή τους
Χειροτεχνίες και κατασκευές	<ul style="list-style-type: none"> • να εξασκήσει τις δεξιότητες αδρής και λεπτής κινητικότητας 	<ul style="list-style-type: none"> • κατασκευή τρένου με χαρτόκουτες που θα βάψει, θα κολλήσει και θα διακοσμήσει το παιδί • κατασκευή κολλάζ με ψαλίδι, λαβίδα και περιοδικά ή χρωματιστά χαρτιά • πλάσιμο με αλεύρι, άμμο, πλαστελίνη (κουλου-

	<ul style="list-style-type: none"> • να καλλιεργήσει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα του • να κατανοήσει βασικές αρχές κατασκευών 	<p>ράκια, κάστρα, μακαρόνια) και διακόσμηση</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρουσίαση της πλοκής ενός παραμυθιού με ζωγραφική • να φτιάξει ένα χωριό που φαντάζεται σε μορφή μακέτας με απλά υλικά • πειραματισμό με κόλλα, χαρτοταινίες, σελοτέιπ, συνδετήρες για την κατασκευή μακέτας • κατασκευή ενός караβιού χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά (κουτιά από γάλα, σπιρτόκουτα, πανί), και τοποθετώντας τα με τον κατάλληλο τρόπο
Μορφές εικαστικών τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • να έρθει σε επαφή με διαφορετικές μορφές εικαστικών τεχνών όπως ζωγραφική, χαρτοκοπτική, κολλάζ, πηλοπλαστική, υφαντική, κέντημα, κατασκευή κούκλας και κοσμημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • επίσκεψη σε μουσείο τέχνης και παρατήρηση ποικίλων εκθεμάτων • το σχολείο προσκαλεί έναν γλύπτη ή ζωγράφο που δείχνει στα παιδιά πώς να δουλεύουν • επίσκεψη σε εργαστήριο αγγειοπλαστικής ή υφαντικής
Λαϊκή τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> • να γνωρίσει και να αγαπήσει τα δημιουργήματα της λαϊκής τέχνης • να κατανοήσει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα δημιουργήματα της λαϊκής τέχνης και την καθημερινή ζωή 	<ul style="list-style-type: none"> • εκμάθηση κεντήματος • εκμάθηση αργαλειού και οργάνωση έκθεσης με τα εργόχειρα των μαθητών • παρατήρηση παραδοσιακών τοπικών φορεσιών και καταγραφή χρωμάτων και σχημάτων που έχουν • κατασκευή ειδών καθημερινής χρήσης με πηλό και χρήση τους για διακόσμηση και αισθητική αναβάθμιση του χώρου • εκμάθηση αργαλειού και δημιουργία ειδών καθημερινής χρήσης όπως πετσέτες, μικρά χαλάκια. Κατανόηση της σπουδαιότητας των παραπάνω χειροτεχνημάτων για τον άνθρωπο και τη ζωή του και το κλίμα του τόπου του.
Αυτογνωσία και διαχείριση συναισθημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • να συσχετίζει χρώματα με συναισθήματα • να βιώσει τη χαρά της δημιουργίας μέσα από ομαδικές δραστηριότητες 	<ul style="list-style-type: none"> • σε σχήμα κύκλου οι μαθητές κρατούν δύο κάρτες (μία μαύρη και μία κόκκινη) και επιλέγουν τη σωστή κάρτα κάθε φορά που η δασκάλα τους λέει χαρούμενη ή δυσάρεστη ιστορία • ταύτιση χρωμάτων και συναισθημάτων για να εκφράσουν τις προτιμήσεις τους σε διάφορα θέματα (φαγητά, παιχνίδια κ.α) • χρωμάτισμα τοίχων του σχολείου για να ομορφύνει το περιβάλλον • δραστηριότητες στο δάπεδο όπως ζωγραφική, κολλάζ κ.ά

2.5.3. ΘΕΑΤΡΟ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>Σωματική έκφραση- Αυτογνωσία</p>	<p>Το παιδί:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αντιληφθεί την δυνατότητα έκφρασης στο χώρο μέσα από τις κινήσεις του σώματος • να συντονίζει τις κινήσεις του • να αποδεχτεί τον εαυτό του και τους άλλους ως ισότιμα μέλη μιας ομάδας • να ακολουθεί κανόνες 	<ul style="list-style-type: none"> • τα παιδιά κάνουν κύκλους και μιμούνται κινήσεις (περπατώ, τρέχω, στέκομαι στο ένα πόδι, σκύβω) μέσα στα όρια του κύκλου • εμπλέκονται σε παιχνίδια όπως το «αγαματάκι ακούνητο και ακίνητο» ή το «βρες το μαντήλι στο κύκλο» • εφαρμογή μουσικοκινητικών σεναρίων όπου ο μαθητής παριστάνει ήρωες παραμυθιών (κακός λύκος, παπουτσωμένος γάτος, νεράιδες κ.λ.π.) ή φυσικά φαινόμενα (θάλασσα, άνεμος, δέντρα) με τη χρήση μαντηλιών, πολύχρωμων υφασμάτων, κορδελών κ.α. • δραματοποίηση με χρήση παιχνιδιού-άσκησης όπως το «πέραςμα του τούνελ» • συμμετοχή σε ομαδική μουσικοκινητική άσκηση που προϋποθέτει χρήση στεφανιών, κορδέλας ή απλών μουσικών οργάνων (κλακέτες, τύμπανα, τρίγωνα, μαράκες κ.λ.π.) • τα παιδιά ανά δύο ακολουθούν το ρυθμό μιας μουσικής κάνοντας διάφορες κινήσεις όπως περπατώντας, τρέχοντας, σταματώντας ή ακόμα στηρίζουν με τα κεφάλια τους μια μπάλα ή μία πατάτα και χορεύοντας στο ρυθμό της μουσικής, προσέχουν να μην τους πέσει η μπάλα ή η πατάτα • σε κυκλική διάταξη τα παιδιά εκφράζουν προφορικά τους λόγους για τους οποίους αγαπούν έναν συμμαθητή τους που βρίσκεται στο κέντρο του κύκλου, στο τέλος του παιχνιδιού το παιδί του κέντρου λέει μερικούς από τους λόγους για τους οποίους, όπως άκουσε, τον αγαπούν οι συμμαθητές του • τα παιδιά παίζουν ένα παιχνίδι στο οποίο τα μέλη της ομάδας, δηλαδή οι μαθητές της τάξης, μιλούν ταυτόχρονα όλα μαζί και καταλαβαίνουν ότι κανείς δεν καταλαβαίνει τίποτα. • ανάγνωση, συζήτηση και δραματοποίηση παραμυθιών με πλούσια εικονογράφηση και θεματολογία σχετική με ισότητα, ίσες ευκαιρίες, ελευθερία (π.χ. Μύθοι Αισώπου) • τα παιδιά παίζουν παιχνίδια που στηρίζονται σε απλούς κανόνες (π.χ. «μουσικές καρέκλες», «κρυμμένος θησαυρός», «κρυφτό», «μήλα», κ.α.) και ανακαλύπτουν την σημασία του να α-

	<ul style="list-style-type: none"> • να μπορεί να μιμείται • να αυτοσχεδιάζει ελεύθερα ή οργανωμένα 	<p>κολουθούν κανόνες προκειμένου να χαρούν το παιχνίδι</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρακολούθηση κουκλοθέατρου με θέμα «δεν κάνω πάντα αυτό που θέλω εγώ και οι φίλοι μου με αγαπούν» και συζήτηση των χαρακτήρων και της συμπεριφοράς των ηρώων • χρήση επιτραπέζιων ομαδικών παιχνιδιών στη τάξη • «παντομίμα» με αγαπημένα στα παιδιά θέματα όπως τίτλοι παραμυθιών, αθλήματα, ζώα κ.α. • μίμηση εκφράσεων προσώπου μέσα από θεατρικό παιχνίδι – το παιδί παρατηρεί εκφράσεις και κινήσεις που δείχνουν συναισθήματα αγαπημένων ζώων (χρησιμοποιούνται ζώα-γαντόκουκλες) και στη συνέχεια μιμείται • εφαρμογή του παιχνιδιού «ο καθρέφτης», δάσκαλος και μαθητής, ή δύο μαθητές μιμούνται ο ένας τον άλλον υιοθετώντας του ρόλους του καθρέφτη και του καθρεφτιζόμενου • ο δάσκαλος λέει απλά σενάρια (π.χ. το καλοκαίρι τρώω παγωτά) στους μαθητές οι οποίοι καλούνται, ατομικά ή ομαδικά, να τα παραστήσουν μόνο με τις κινήσεις του σώματος τους
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • να κατασκευάσει υλικά για το θέατρο (σκηνικά-κοστούμια-μεταμφίηση) 	<ul style="list-style-type: none"> • με τη χρήση απλών υλικών, όπως κουτιά από παπούτσια, κομμάτια ύφασμα, μπογιές, κουκλίτσες (π.χ. playmobile) τα παιδιά φτιάχνουν μια μικρή σκηνή θεάτρου και δημιουργούν τα δικά τους θεατρικά σενάρια • κατασκευή κοστούμιών από τους μαθητές για συγκεκριμένο σενάριο (π.χ. Πινόκιο) με τη χρήση πολύχρωμων υφασμάτων, χαρτιών και γυψόγαζας • ομαδική ζωγραφική σκηνικού από τα παιδιά
Δραματοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • να υποδύεται ρόλους • να εκφράζεται κινητικά ή λεκτικά 	<ul style="list-style-type: none"> • συμμετοχή σε σχολικές θεατρικές παραστάσεις • συμβολικό παιχνίδι με κούκλες και κουκλοσπίτο όπου το παιδί παίρνει διαφορετικούς ρόλους και μιμείται • παιχνίδι ρόλων με πιατάκια, φλιτζανάκια, φρούτα, χρήματα κ.α. • το παιδί συμμετέχει σε «διαγωνισμό τραγουδιού» που διοργανώνει η τάξη του • το παιδί παίρνει το ρόλο του δασκάλου στην τάξη και αναλαμβάνει την διεξαγωγή μιας δραστηριότητας (π.χ. η ώρα του παραμυθιού) • ελεύθερος χορός και κίνηση από τα παιδιά με τη συνοδεία μουσικής

<p>Θεατρικό παιχνίδι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να κατανοήσει τις έννοιες του χώρου, του χρόνου και του μέσου και να εμβαθύνει στο μύθο και στο παραμύθι • να συνειδητοποιήσει τη σπουδαιότητα της ομάδας και της συμμετοχής • να μπει στο ρόλο του θεατή και του ηθοποιού 	<ul style="list-style-type: none"> • κουκλοθέατρο με μαριονέτες • καραγκιόζης • κουκλοθέατρο με δαχτυλόκουκλες • όλα τα παιδιά βραβεύονται και επιδοκιμάζονται για τη συμμετοχή τους σε θεατρική δραστηριότητα • παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων • πρόσκληση στο σχολείο ηθοποιών που εξηγούν στα παιδιά τη σημασία της ομάδας στο θέατρο • συμμετοχή σε θεατρικό παιχνίδι το οποίο παρακολουθείται από άλλους μαθητές • δημιουργία θεατρικής ομάδας με συγκεκριμένους εναλλασσόμενους ρόλους για τα παιδιά, όπως ηθοποιός, σκηνοθέτης, σκηνογράφος
<p>Κούκλες-Μάσκες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να κατασκευάσει με απλά υλικά κούκλες και μάσκες 	<ul style="list-style-type: none"> • χρησιμοποίηση υλικών όπως μπάλες από φελιζόλ, υφάσματα, πινέζες, μαλλιά, κουμπιά και σπάγκο για την κατασκευή μαριονέτας • τα παιδιά φτιάχνουν μάσκες με χαρτοσακούλες ή γυψόγαζες και τις διακοσμούν με τέμπερες, χάντρες, φτερά αντιγράφοντας έτοιμα σχέδια ή αυτοσχεδιάζοντας

2.5.4. ΜΟΥΣΙΚΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Ήχος-Ρυθμός	<p>Το παιδί:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αναγνωρίζει ήχους που προέρχονται από διάφορες πηγές • να διακρίνει φυσικούς από τεχνητούς ήχους • να διακρίνει δυνατούς από αδύνατους ήχους • να κατανοήσει την έννοια του ρυθμού και να εκτελεί ρυθμικές κινήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • αναγνώριση ήχων της φύσης, της πόλης, ζώων, μέσων συγκοινωνίας, μουσικών οργάνων και ταύτιση με εικόνες • τα παιδιά ακούνε ήχους ή φωνές συμμαθητών τους χωρίς να βλέπουν και τους αναγνωρίζουν • μίμηση ήχων που ακούει (κουδούνι, φρενάρισμα αυτοκινήτου) • μαγνητοφωνημένοι ήχοι σε κασέτα (π.χ. ζώα, θρόισμα φύλλων, άνοιγμα πόρτας, ξεκίνημα αυτοκινήτου κ.ά) • χτυπούν ένα ταμπουρίνο ή τύμπανο σιγανά, πιο δυνατά, πολύ δυνατά και συγκρίνουν τους παραγόμενους ήχους • το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού (όταν πλησιάζει δυναμώνουμε τον ήχο, όταν απομακρύνεται τον χαμηλώνουμε) • παρακολουθεί φυσικούς ήχους (βρύση που στάζει, κύματα στην ακτή, χτύπο της καρδιάς) • περιστροφές γύρω από το σώμα του • μικρά βήματα-μεγάλα βήματα • κάνει βήματα ακολουθώντας το ρυθμό ταμπουρίνου • λέει συλλαβές τραγουδιστά και χτυπά παλαμάκια • χτυπά παλαμάκια τραγουδώντας τραγούδια (χαρωπά τα δυό μου χέρια τα χτυπώ)
Μουσικά όργανα	<ul style="list-style-type: none"> • να γνωρίσει βασικά μουσικά όργανα • να συνδέει τον ήχο με το μουσικό όργανο • να παίζει μουσική 	<ul style="list-style-type: none"> • αναγνώριση και ονομασίας μουσικών οργάνων από εικόνες (πιάνο, κιθάρα, τρίγωνο, ντέφι, φλογέρα, τύμπανο κ α) • ακούει από κασέτα ή βλέπει και ακούει σε βίντεο διάφορα μουσικά όργανα • μιμείται το μάεστρο που διευθύνει την ορχήστρα • βλέπει ένα μουσικό όργανο, ακούει τον ήχο του και το δοκιμάζει • παίζει ένα απλό ρυθμό με αυτοσχέδια όργανα (κυλινδρικά ξύλα, κουτάλια, μεταλλικούς σωλήνες διαφόρων μεγεθών, τρίγωνα, κουδουνάκια κ.α) ή με όργανα του εμπορίου (τύμπανο, ντέφι, μεταλλόφωνο κ.α)

<p>Ακρόαση-έκφραση συναίσθημάτων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να συγκεντρώνεται να ακούσει ένα μουσικό κομμάτι • να εξοικειωθεί με διάφορα είδη μουσικής • να περιγράφει (με τον τρόπο που μπορεί) τα συναισθήματα που νιώθει όταν ακούει μια μελωδία 	<p>ακούνε σε κύκλο ένα σύντομο μουσικό κομμάτι</p> <ul style="list-style-type: none"> • φέρνει από το σπίτι του κασέτες με τραγούδια που του αρέσουν • παρακολούθηση μιας παιδικής χορωδίας • ηχογραφημένα παραδείγματα από χαρακτηριστικά είδη μουσικής (δημοτικά τραγούδια, ύμνους, συμφωνία) • παρακολούθηση μιας συναυλίας • τα παιδιά αξιολογούν αυτό που άκουσαν σηκώνοντας την κάρτα με το πρόσωπο που αντιπροσωπεύει το συναισθημά τους (χαρά, λύπη, αδιαφορία) • ζωγραφίζουν κάτι γι αυτό που άκουσαν
<p>Τραγούδι-χορός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να τραγουδά απλά τραγούδια • να ακολουθεί απλά βήματα και χορευτικά μοτίβα 	<ul style="list-style-type: none"> • μαθαίνει απλά τραγούδια με τη συνοδεία μουσικής (ήταν ένα μικρό καράβι) • κινείται στο ρυθμό της μουσικής σε κύκλο • αυτοσχεδιάζει ακούγοντας ένα μουσικό κομμάτι • μαθαίνει παραδοσιακούς χορούς

Παράδειγμα: Αγορά

Τα παιδιά επισκέπτονται τη λαϊκή αγορά της γειτονιάς του σχολείου και βγάζουν φωτογραφίες από διάφορα σημεία της αγοράς. Αγοράζουν διάφορα προϊόντα και τα φέρνουν στο σχολείο. Τα παιδιά παρατηρούν τα φρούτα και τα ζωγραφίζουν σε χαρτί. Κατασκευάζουν με χαρτόκουτα το κιόσκι του μανάβη και με χαρτοπολτό και μπογιές φρούτα και λαχανικά. Στα πλαίσια δραματοποίησης και θεατρικού παιχνιδιού φτιάχνουν μάσκες φρούτων από γυψόγαζα, τις χρωματίζουν και τις διακοσμούν αποτυπώνοντας τα χαρακτηριστικά των φρούτων. Παίζουν παιχνίδι ρόλων σχετικά με τα χρώματα, τις γεύσεις και τη σημασία των φρούτων για την υγεία μας.